

JOSE A. KALZADA,

zeruko ARGIA

IDAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 22 - SAN SEBASTIAN - TEL. 419588 - PREZIOA: 10 PEZETA

San Anton abesbatzaren zuzendaria Gure haurrak, herriaren itxaropena

Isilik, haurra, ez negar egin

Nor da zu jotzen zaituna?

Hobe luke eskegita, haurrak

hola tratatzen dituna.

Jaunak, haurra da biharko egunean

gu askatuko gaituna.

Gaurtik aurrera izan daiteke

gure bihotzen kutuna.

Joan den Urtarrilaren 16an, Bilbon, San Anton Abesbatzak jaialdi bikain bat eskaini zigun. Kontzertua era berri batez moldatua izan zen, tartean bertsolariak eta dantzariak sartuaz. Gaia: *gure haurrak, herriaren itxaropena*: Intxaurraga bertsolari gazteak hor goiko bertso horretan jasotzen duen problematika, nolabait. Eliza, San Antongo eliza ederra, leporaino beterik ikusi genuen eta jendea oso pozik atera zela uste dut.

Geroztik, interesgarri iruditu zitzaidan Abesbatzaren zuzendaria-ekin. «Surti»-ekin, hitzaspertu bat izatea. Horrela, eugerdie batez San Anton elizaruntz abiatu nintzen Bilboko kale zatatsua hauean aurrera. Sakristia erdi ilunetan zegoen, eta han nuen zai gure «Surti». Han egon ginen, gela ilunaren erdian zegoen pupitre moduko mahai handi baten inguruan berrikeria, Gotzon Zarraga, Abesbatzaren lehendakari dena, testigu genuela. Beraz, irakurle, hemen duzu orfeoien honen asmoen eta ekintzen berri, bere zuzendarien ahotatik jasorik.

Lehenbizi, jakina, historia apur bat egiteko eskatu nion, eta poliki poliki geure gaian barrena sartuz joan ginen.

«Nik, berez, Orfeoian —esan zidan— urte bi daramat eta ez ditut ezagutzen gehiegi bere hasierako gorabeherak zehatz mehatz. Dakidanez, Abesbatza orain hogeitasei urte jaio zen, Herriaren zerbitzurako, eta bere lehenengo zuzendaria Bengoa mai-sua izan zen. Geroago, Andoni Arregik hartu zuen zuzendaritza eta gaur neu nago zuzendari lanean. Abesbatzak urte t'erdi darama nirekin».

—Zuen azken programaren gaia haurraren heziketa da. Nolatan burura zitzazuen era horretara antolatzea zuen ekinaldia?

—Hau musika koralararen planteamendu baten barruan sartzen da. Guk horrela interpretatzen dugu, behintzat. Gure ustez, koru musikak, musikaz gain beste zerbaite ere eman behar du: poesia, hau da, zerbaite esatea. Korua, horrela, entzulearekin elkarriketan sartzen da. Eta musika eta hitzeko elkarriketa horretan, orain arte orfeoiek izan ez duten kutsu hori eman behar zitzaioela uste genuen: herriarekin hitz egiteko tresna izan nahi genuen.

Zein gai aukeratu ibili ginen. Lehenbizi, itsasoa burura zitzazun gaitzat. Eta, ez dago dudarik, itsasoz, koruontzako musika ugaria da. Horrela, egiteko bide asko ikusten genuen. Baina beste talderen bat ere bide horretatik abiatu zela jakin genuen, eta gai horretaz programa bat osatu zuela. Orduan, lehiaketan eta konpetentzian hasi beharrean, denok ahalbait ondoen herriaren zerbitzuan saiatzen garenez gero, guk beste gai bat jo genuen begiz: «gure haurrak, herriaren itxaropena».

—Bide berri hau, uste duzue, zuen benetako bidea dela: asmatu duzuela zuen hautapenean?

—Herria honelako linea batekin askoz gehiago identifikatzen dela ikusi dugu. Hori izan zen hemen, San Antonen, jaso genuen esperientzia: gu herriaren barnean eta berria geure barnean ikustea. Batasun honi eutsi behar diogu nola edo hala. Izan ere, abesbatzen linea —berdin kantatzen dutelarik «Boga boga» edo «Hiru txito» ez da heltzen behar bezala herriaren-gana. Hori ikusten dugu. Bestalde, hainbeste koru sortu izan direnez Euskal Herrian, jendea apur bat aspertuta bezala dago eta zerbaite berriren bila dabil. Eta, horregatik, bide honi jarraitu behar gaitzaizkiola uste dugu.

—Zer eskaini diezaioketue, beraz, herriari orfeo bezala, hortik zehar hainbeste koru dabilelarik?

—Guk eskaini nahi genukeena zera da: herriak izan ditzakeen arazoak, sentipenak, nahiak... jasotzea; herriaren kezkak aditzera emango dituen abesbatza herrikoia eta herriar bat izatea.

Bizi garen gizarte honetan hainbeste joera dagoenez gero, behar bada desberdintasun ideologiko horien gainetik dagokeen Herri horren ahotz izan gintezke, apur bat behintzat. Eta era horretan, herri-min hori, herriak benetan irrikitzen duena, aurkeztu.

—Bestalde, zuen programan bertsolariak, dantzariak, eta abar sartu zenituzten. Nolako posibilitateak sumatzen dituzue bertso, musika, tresna, dantza eta kantua bat egitearekin?

Bertsolariarena erraza da. Gai batekin bazoaz, zerbaite esateko duzula, bertsolariak espresatzeko gaia badu. Abesbatza honen aurkezlea, presentatzailea, izan liteke.

Dantza, behar bada, zailagoa da. Herrian dauden problemak ikutu nahi baditugu, adibidez langile arazoa —arazo astuna— erabili nahi badugu, euskal dantzak ez du, nik dakidala behintzat, langile arazo honen adierazpide folklorikorik. Hau dantzaren eta folkloreaken arloan lan egiten dutenen eginkibuna izango litzateke.

—Ez zarete zeuek gauza sentitzen holako koreografia bat sortzeko, problema hori dela-ta?

—Mimo batzuk, bai, egin ahal izango genituzke: hots, problematika horren hitzik gabeko antzezte batzuk. Baina abesbatzaren barruan ez dadukagu inor, oraingo, gai hauek dantza bidez espresatzeko. Oraingo zeringo gara denetan sartu, baina espezialistek egin behar lukete hau.

—Zuen lana zein izan litekeen alde batera utzirik eta kritika maila batean sarturik, zer dela eta eskaini diguzue zuen programan espiritual bat, gure euskal musikaren eremua hain zabala delarik?

—Batez ere, letrak, hitzak —«Gezurra garaile» da abesti honen izena— indar handia duelako aukeratu dugu. Eta baita, espiritual beltzaren sentimenduak euskaldunok aski ondo interpretatzen gaituela uste dugulako ere. Ez diot bi sentitzeko era horiek berdinak direnik, baina uste dut atseginez entzuten dugula ere. Eta ez dizkiegu atak itxi nahi gure musika kulturaz kanpoko beste forma batzuei.

—Gaur oso zaila da koru bati luzaro eustea. Zergatik?

—Nire ustez, koru bati eusteko, kantua gain, beste zerbaite ere behar izaten da: nolabaiteko izpiritu bat, eta benetako adiskidetasun bat eta nor bera bizi den herriari zerbitzeko nahi bat.

—Gazteriak badirudi beste musika soilago bat nahiago duela. Uste duzue orfeoien batek konpeti dezakeela musika honekin?

—Denontzat dago lekua. Lagun urkoaz, herriaz, aprobetxatu nahi duenarentzat, ez, horrentzat ez da lekurik.

Beste alderdi batetik, eta gaurko musika herriaz eritzi bat emateko, esango nuke musika berri hori, gutxi gora behera, doinu eta melodia tradizional batzuei jarraitzen zaiela. Izan ere, euskal belarria melodiku denari oso egina dago: euskal musikak ez du inoiz maite izan zaratarik, estridentziarik. Beraz, nire ustez, gaurko musika berri hori eremu tradizional baten barrutian mantentzen da oraindik. Badira, dudarik ez, saiakera berri batzuk ere, ohizko bideetatik ateratzen direnak. Baina uste dut oraindik bide melodiku batetik goazela. Gainera, esan behar dut, poliki egiten dutela.

—Bururatu ote zaizue inoiz umea gaitzat harturik nagusiei kantarazi, ez baizik umei beraiei kantaraztea?

—Orfeoien mailan oso zaila delakoan gaude umearen arretari eta interesari eusteko moduko zer edo zer kantatzea. Umeari kantatzeko apur bat artista izan beharra dago, geinu eta mugimendu ugari behar da. Eta orfeoien baten egoera, normalki, oso geldia izaten da. Beraz, umearengana heltzeko, orfeoien bat ez bezalako zerbaite beharko litzateke.

—Zer nolako kritikak jaso dituzue orain arte?

—Jendea oso ona izan da gurekin, ez bait dugu kritika berezirik jaso jendearen aldetik. Eta jakina, geure kritikak geuretzat gordetzen ditugu.

—Etorkizunari begira zein asmo dituzue? Uste dut zuen lana ikasitolei eskaintzeko asmoa duzuela. Nola dago hori?

—Programa honi urte betez edo eutsi ahal izango geniokeela uste dut. Horregatik, ikastolentzat interesgarria izan daitekeela ikusten dugu. Ez umeentzat, baizik eta umeak dituzten gurasoentzat. Gu, beraz, Euskal Herriko Ikastola guztien zerbitzura gaude, jaialdiren bat antolatu nahi denerako. Gu zerbaite interesgarri aurrera atera nahi duten talde guztien zerbitzura jartzen gara, geure programa eskaintzen diegu. Beraz, hemen gaude nork deituko zai... Beti izan da holako konplejuto bat orfeoien bati deitze orduan. Oso garesti izaten dela, alegia. Baina guk gastu haundirik gabe egin dezakegula uste dut. Guk bidekoa eginez gero, nahikoa dugu, eta hori edozein kantarik kobratzen duena da. Beraz, irabazia osoa izan liteke.

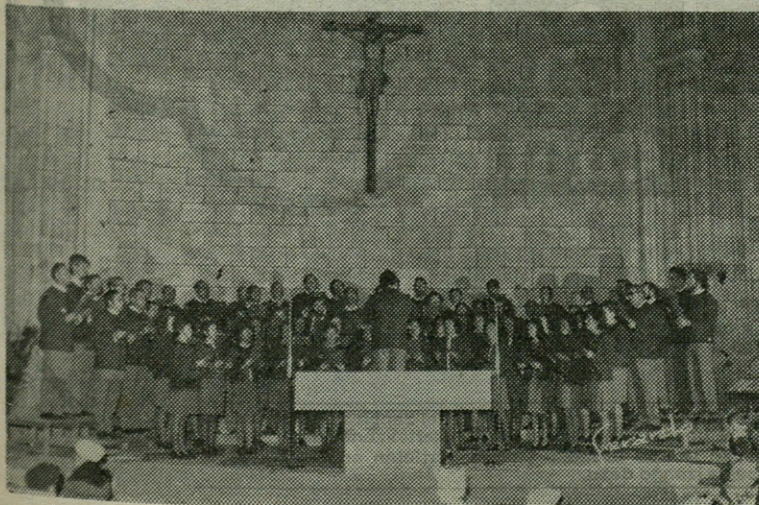
Eta, berriro ere, zuk elkarriketa hau amaitutzat eman dezazun baino lehen, lehengoa esan nahi dut: haurraren heziketari eskainitako programa honetan adierazi nahi dena herriak duen batasun beharra, elkartasun beharra, txotxolokeriak eta oztopoak alde batera utzi beharra da. Denok, gure umeen aurrean azterketa serio bat egin behar dugu. Denok elkarlanean hasteko ordua da: geureak diren eginkizunei geuk eman behar diegu aurre.

Beti da atsegina holako gizon batekin hitzegitea, baina gure jardunari mugak jarri behar izan dizkiogu. San Antongoen kantaldia sehaska kanta batzuekin hasten da (sehaskatik giro konkretu batean sartzen da haurra). Gure gizarte umeentzat problema bat dela esaten diguten aurrerago (hemen sartzen dute «Gezurra garaile», Dowsen-en kanta), baina kantaldia esperantzaz beterik amaitzen da euskal haurrari omenaldi bat egiten zaizolarik. Egunsenti itxaropentsu bat agertzen hasia dugu.

—oOo—

Laguntzaile sutsuak euskal Ikastolari Bilbotik datozkionez, Abesbatza honen eskutik, eskerrak zuoi San Antongoi.

Patxi GOENAGA

II ORIXE SARIAN, ZEBERIO TXAPELDUN

tzat Auspoak zeukan Uztapideren Lengo Egunak gogoan liburua Xanti Zabala, «Lexo» bertsolariarentzat izan zen. «Onassisi testamentua egin dezan kontseiluak» zuen gaia.

Honela kantatu zituen bi bertsoak:

— I —

Sudurrak, Jaunak jarri zizkigun Azken egunez zabalitza eta nik artutzen detan pena. Zuk badakizu zure bizitza ez dela izan zuzena. Ainbat diruren jabea zera, ori gauza nabarmena. Zuzenbidetik nere ustetan etzendun egingo dena.

— II —

Zuri kontseju emango dizut iritzi detan bezela. Zuk badakizu ortarakoxe onuntz etorri naizela. Munduan zear askok falta du etxe on baten epela eta dirua zabaldu zazu beartsuaren abela.

— oOo —

SUDURRA zen bakarka kantatu beharreko gai bat. Añorgako C.D.A. elkarteak 1.000 pezeta eta Auspoaren «Mendaro Txirristaka» liburua zeuzkan bertsoak onenaren sarritzat.

Bertso entzuleok eta epaimahikoek, bakoitzak geuron aldetik, onena aukeratu behar genuen. Bertso entzuleok aurrena Jon Enbeita eta bigarren Zeberio ipini genituen. Epaimahikoek, berriz, aurrena Zeberio eta bigarren Jon Enbeita. Biei sari berdina eman zitzaion.

Irakurleak ikus beza bertso entzuleok ala epaimahikoek zuten arrazoi.

Enbeitak:

Sudurrak, Jaunak jarri zizkigun bere gauzak betetzeko, iñola ere ez besten praktetan sarturikan zikintzeko, gure erriko usai txar oiek urrunetikan artzeko ta erbestetik datorren gaitza eldu orduko kentzeko.

Zeberio:

Sudurra danok eukitzen degu gizenak eta plakuak. Badakizute bearezkuak eman zuala Jainkuak. Batzuk zorion motxeko degu, besteak berriz luzekuak. moztuta eon berrekuak. Luze askuak badabiltza or

— oOo —

Goiz eta arratsalde neurtu zituen Joxe Mari Aranaldek bertsolari hauek, banaka, binaka, launaka, era batera eta bestera.

Egun osoko ihardunari begiraturik Itsasondoko Xabier Zeberiori eman zien epaimahikoek lehen saria C.D.A. elkarteak eskainitako txapela, trofeoa eta Añamendik emandako Orixeren EUSKALDUNAK POEMA ETA OLERKI GUZIAK jasozituen Iñaxio Aiestaran lehendakariaren eskuetatik Xabier Zeberio. Jendearen txalo beroei erantzunaz honela kantatu zuen azken agurrak:

Oinbeste sari eta txapela ote nituen merezi? Ustegabeen Orixen Sarin jarri nauzute lenbizi, nere lagunak baztertutikan nik ez nituzke nai utzi. txalogaitikan milla esker da danok ondo ondo bizi.

MUTIOZABAL

ITURRI GOGORAIUZ

1)

Nire etxetik berantz jatsi ta errekatxu bat igaroz, beste aldeko malda igonik Iturri etxean gagoz. Amaika bider eindako jira umore onaren gogoz, nayago nuke gaur ere gauzak len bezin alai balegoz.

3)

Urte aietan zeukan Iturrik bere «vespa» famatua, nikin ez bazan nesken batekin, beti bikin zamatua. Aren gañean pasiatu zan bikote ain armatua, Txorierrri ta itxasaldean geyenbat estimatua.

2)

Jai egunetan, beiak zainduaz, errekatxuan biderdi, alde banatan tente jarrita bere ur garbien guardi, ibai ertzetik ibai ertzera, eutsok au, eldu orreri, pulamentuen truke bagendun naiko kopla ta komeri.

4)

Gaur ere sarri sentitzen naiz ni lengo ur aien egarri, baña joanak joan ziran da Donostiako barri. Omenaldi bat ein gura dautse adiskide maite arri... Eskerrikasko Gipuzkoarrak, an izango nok, Iturri.

J. LOPATEGI

MITXELENA

ORDULARI ETA BITXITEGIA
Del honi jarraituz bazatoz
zure erlojuak KANARIAS b'rtan
balio merkeago erosiko duzu

Matxin Arzu, 1

ONDARRAN

II ORIXE SARIA

Otsailaren 9an ospatu zen Añorga II Orixen Saria. Hamaika bertsolariak parte hartu zuten: Attola, Zendoia, Narbaiza, Goiburu, Arrosagarai, Mendiburu, Jon Enbeita, Abel Enbeita, Agirre Bittor, Zeberio eta Zabala.

Epaimahiko: Inozentzio Olea, A. Zabala, Juan M. Lekuona, Bordari eta M. Itzaina. Eskerrak Ibai-Ertz jendartean egon zen, bestela etxe aldera egin zuela esango genuen, Itsasondokoa bait dugu Zeberio ere.

Gai jartzaile, Joxe M. Aranalde. Hitz juxtuz, gai ugariz eta ateraldi egokiz burutu ohi du beti bertso saioa. Dena ondo eta txukun borobildua eraman ohi du honelako saioetara. Orduan hasi, eta alferrikako denbora galtzerik gabe taxutu ohi du.

Bertsotarako behar den lasatasunik gabe ihardun ziren bertsolariak. Gehienak ere arratsaldean hobeto, goizean baino. Gorabehera haundia atera ohi dute honelako bertsolariak bertso batetik bestera. Elkarren galgakoak direnez gero elkarri alde haundirik kendu gabe ihardun zuten. Halere batzuk besteak baino bertso sena eta arrasto hobean aritu ziren.

Bertso entzuleek ere ondo erantzun zuten. Goizean ez zen dena bete Añorgako zine aretoa, arratsaldean bai, ordea.

Sariak: Hamaika bertsolariak jasozuten Lan Kide Aurrezkiak sarietara honetarako izendaturik zeukan dirua.

Bakarkako bertso salorik onenen

dirua aurreratzen, zu aurrena, etxekoandre! ondo irabazia zenuke, **SARIA**

Autóricado por el Banco de España en 9 de Enero de 1975

JOSE ZINKUNEGIREN OPTIKA DONOSTIAN

URTEETAN LANEAN OHITUA

Hernani, 4

DONOSTIA

ERLOJU ETA BITXITEGIA

Eduardo Choquetia

Getaria, 10 - Urratzklife: 417751 - Etxeko: 422700 DONOSTIA

Donosti-Aurrerki-Kutxa

Libretan sartzen dituzun milla pezeta bakoitzeko txartel-zenbakia izango dezu ta lendik daukazun 5.000 pezeta bakoitzeko, beste txartel-zenbakia. Irkitzen dituzun Noiz-naiko ta Epe jakifeko Libreta berrietan ere, 1.000 pezeta bakoitzeko, txartel-zenbakia izango dezu.

SUGEAREN UMEA, SUGEKUMEA

Lehorraren ondoren bustia, euriaren ondoren eguzkia, jauntxokeriaren ondoren demokrazia, gogorkeriaren ondoren askatasuna eta gerraren ondoren bakea nahi izaten dugu.

Baina lehorrak lehorteak dakar, euriak euritea, jauntxokeriak jauntxokeria, gogorkeriak gogorkeria eta gerrak gerra.

Azken denborotan, Portugal izan da gogorkeriaz nazkatutik askatasun bidetik abiatu den herria. Demokrazia eta askatasuna mai-ze zituen aginte larderiakoien garaian. Oso penatua eta zanpatua zen herria. Langabeziak, goseak, atzerriratu beharrak eta espetxean egon beharrak zeukan penaturik.

Baina ekaitzaren ondoren laino arteko eguzki goxoak egin zion irrifar herriari. Aginte larderiakoien etsai guztiak lagun ziren, bat ziren. Etsai haundi eta zakar baten aurka ziharduen. Ezta goxoetan zebiltzen etsai ankerraren heriotza ospatuz.

Berrito ere, ordea, bakoitza bere aldera tiraka hasi da. Berrito ere indarrak aginduko duela dirudi.

"Gertatzen ari denaren berri eman behar diogu herriari, zeregin haundia dugu horretan. Baina alderdi eta taldeen burrukaleku antzu ez dezakegu bihur telebista, Portugalgo herriak ez bait du burruka hoietatik ezer onik ateratzen", dio Conceicao e Silva komandanteak. Armadak betearaziko dio hemendik aurrera bere egitekoa telebistari.

Indarrez onartu beharko ditu berriz ere herriak indartsuaren egiak eta arrazoiak. Aberasgarri zitekeen talde desberdinen arteko eztabaida, elkarriketa eta iritzi trukea lehengo aginte larderiakoia desegin arte. Orain ez dute denek sinisten eztabaidak, elkarriketak eta iritzi trukeak dakarren aberastasuna. Herriarentzat antzu bilakatzeko dela uste du zenbaitek.

Izan ere urtetako gogorkeriak ez zezakeen demokrazia jatorra- ren girorik sor. Sugearen umea, sugekume izan ohi da.

Gure artean ere nor ez da demokrazia eta askatasunaren zale? Agintekeriaren aurkako talde guztiek demokrazia eta askatasuna ipintzen dituzte helburu bezala. Baina egiaz ote gara demokraziaren eta askatasunaren zale? Ala bakoitzak, bere iritziak, bere jokabi- deak, eta bere interesak babesteko eta zaintzeko bakarrik aipatzen ditu demokrazia eta askatasuna? Zerk ematen digu min, beste gi- zonen iritziak, beste taldeen onak eta jokabideak duten eskubidea eta balioa aintzakotzat ez hartzeak ala geuronak onartuak ez izateak?

Munduan egiazko demokraziarik ez dagoela, jakin. badakigu. Baina demokrazia izeneko zertxobait dutenen jendeetatik ere oso urrun gaude. Ez diogu elkarri ezer opa. Denek guk bezala pentsa eta joka dezatela nahi dugu.

"Halako idazle ez bada aldatzen datorren urtetik aurrera ez dut Z. Argiari hartuko" esaten zigan lehengo astean harpidedun batek. Gipuzkoako erretore agurgarri batek honako hau idazten zi- gun: "Z. Argiaren arpidedun zerrendatik kendu ezazu nere izena. Ez det geiago artu nai, oraingo bidetik diojan bitartean. Zeruko argia zabaltzen baño geiago, itzaltzen ari dela uste dut. Besteak beste (halakok) diona nere galbaitik ezin pasa da. Gerra aurretik eta ondoren ainbeste urtean ain gogotsu irakurri detan aldizkaria uzteak miñ aundia ematen dit, baña... ezin iruzur egin, bada, nere barruari".

Urtean zehar erretoreak egindako hitzaldi eta hartutako jokabide guztiekin konforme diren eliztarrak bakarrik joan behar badute elizara alferrik daude harlanduzko etxe eder hoiek.

Inor gaizki uzteko asmorik gabe aipatzen dugun jokabidea dugu. Beste mila har daitezke eskuinetik eta ezkerretik. Bortxakeriaz be- tetako giroa sortu dugu geuron artean. Hautabeharra datorkigunean elkarri emango dizkiogun hitzak ahuntzaren gauerdiko eztula beza- latsu gertatuko dira.

Geuron artean eraman gehiago ez badugu, eta demokraziaren jokotara eta gehiengoaren erabakietara hobeto ez bagara biltzen, indarra izango da nagusi gero ere.

Literatura garaia eta literatura entretenigarria

Literatura produzitzen eta kon- sumitzen den gauza bat da.

Auto produzioan eta kontsumoan ez legoke Mercedesik, Mercedes besterik ez balego. Hori segituan konprenitzen da.

Bestalde, kalitatea gauza erlati- boa da. Ez dago neska politik, bes- te neska itsusi —pardon!, ez hain polit— batzuk gabe. Neska bati po- lita esatean beste bost insultatzen dira.

Honelako arau sinple batzuek li- teratur eremuan ere baliozkoak izan behar lukete. Eta euskal eremuan baliozkoak ez badira, hortxe ikus- ten da gure merkatuaren kalami- dadea.

Lehenago, erretratze, poesiarer kuriozitatez, euskara ikasteko edo euskarari laguntzearen, hartu ohi genuen liburu bat esku artean. Ge- roxeago liburu interesgarri batzuk ailegatu ziren, eta, kasik akordatu ere gabe, liburuagatik beragatik irakurtzen hasi ginen. Hasi berritan eten behar izan genuen ohitura hori, halare. Estudiorako, baten eta besteren eritziak ezaizteko, bu- rrukarako, irakurri behar. Makina bat porlanezko literatura iruntsi be- har izan dugu: sekulako saio man- doak (haundi ta antzu).

Arras mandotu ez den zertxo- bait gelditu zaigu, haatik. Poesia ta, hola. Baina zera hor ere: supe- razio afan gogaikarri bat. Nobelak: teknikarik modernoen feria, de- nak historiara pasatzeko eginda. Poesia: bihar eta etziko ta etzi- damukoa. Edonora begiratu, perfe- zio hutsa nondinahi. Potaje piska bat bazkaldu nahi, eta inon ez an- gularak eta besterik.

Beharbad atzo erdipurdizko gau- za gehiegi egiten zen. Ez zuen apetiturik ematen. Gaur, gauza «on» gehiegi. Apetitua kentzen du. Gau- za txar batzuk oso onak genituzke. Gustura irakurtzen diren nobela eskas batzuk, esaterako. Tiro ba- tzuk, amodio sentimental niska bat, onak eta gaiztoak segituan eza- gutzeko modukoak eta espero ez genuen bukaera bat. Honelako no- bela bat oso nobela orijinala litza- teke gaur euskaraz.

Eta, euskarak, urtean halako ho- geita hamar gutienez behar ditu.

Euskal literatura jaso behar ba- zen, ederki. Baina, orain, dena al- drebes dadukagu literatura zabal- tzeo. Zabaldu beharra bait dago.

Honez gero, literatura onari eus- teko ere zabaltzeak nahitaezkoa di- rudi.

Sariak obra «hoberenentzat» dira denak. Dozena bat sariketa urtean jarri beharko lirateke obra entre- tenigarrientzat, honelakoak komer- zial bihurtu arte behintzat. Orduan berriz itzul gintezke literatura ga- raia Sari bidez subentzionaizera.

Argitaldarien beren izen onari begiratu behar diote eta onik ho- berena bakarrik nahi lukete. On- tasun hutsetan itoko dira, txarre- tara ere berehalaxe irikitzen ez badira.

Idazleek ez dute gauza «onak» idaztea beste enpeinurik. Onak eta azken-azkeneko teknikaz borobil- borobilduak. Berritasun eta teknika guztiak probatu, ta laster ez dute jakingo zer egin, ezer berririk ez zaie geldituko ta.

Kritikok gara okerrenak. Ez du- gu kemenki, sotilki eta soilki de- nok dakiguna esateko: holako no- bela, ohi den bezala, guziz berria dela. Eta berri izatea ohizkoa de- nez, ez dela batere berririk. Bes- tea oso nobela ona omen da, az- keneko eskolaren arabera, beti- koa ta betiko irakurleentzat. Beste saiakera hura, berriz, Deustuko pro- fesore aspertuei eta Urola aldeko harri-jasotzaileei gomendatzen die- gu: Jesukristok basamortuan zebi- leanean ere ez zukeen irakurriko, tentazio haundiz ezipada, haririk ez bait zuen jan nahi harek ere. Beste poeta horrek Parnasorako idatzi du eta onena hango Argitaldarien ba- ti enkargatzea zukeen. Alderantziz, besteon gisakorik esateko ausar- diarik ez dugu: laz goziena ira- kurri nuen liburua Txingo izan zen. Edo ta: nobelatxo honek teknikan eta ez dakar errebelazio berririk, baina gustura irakurtzen da. No- bela baten ona izateko lehen bal- dinkizuna horixe denez gero, eta abar: nobela txar hau onak baino hobe da. Historiak ez du aipa- tuko (Ona indiarrena bezalako batek izan ezik). Baina beste denak baino arrazoi gehiagotz pasako da histo- riara, historiari egon dadila, egi- ten bait du. Hau historiaren oina- rri-oinarrian egongo da, izkutuan. Besteak eskapatean. Halare, in- telijenteek beti jakingo dute inpor- tanteena oinarrian dagoela.

Honela idatzi beharko lukete kri- tikoeak, kritikoen bildur ez balira.

Baina otsoa otsoaren ez bezala, kritikoaren etsaierik bildurgarriena kritiko da.

Euskal Herrian kritikorik ez di- ren kritiko batzuk badira: liburu bat agertzen denean erreibistetari zerbait idazten dute, irakurleak li- burua erostera animatzearen. Ho- riek diraonen ak. Beste kritiko ba- tzuk ere badira, asko omen daki- tenak eta. Jende serioa hau. Oso zorrotza. Haundikie dagokien be- zala, gutitan agertzen dira jenda- urean. Ezer ez zaie nahikoa onik iruditzen, deusik ez aski zuzen (adiskideren baten lanak ezipada, edo ezta hori ere). Bestela, zu ni baino kritiko gogorragoa bazara, edozeinek pentsa dezake zu ni bai- no kritiko hobe ta objetiboagoa ta jakitunagoa ta inparzialagoa za- rela. Kritiko ona izatea edozeini txitxiak ateratzea da. Kritikoen ar- tean norgehiagoka harigarri bat dago, zein zitalago izan, Zeinek falta gehiago atera.

Sariketaon, Argitaldarien, kriti- kuon aurrean, idazleak ia-ia itorik dabilta, derrigorrean obra hilezko- rren bat asmatu nahia. Idazleon aurrean Sariketek, Argitaldarien, kritikuek, obra perfektuak baizik ez dituzte aintzakotzat hartzen. Denon artean denok itoko gaituen lazoa egin dugu.

Ona ta supermodernoa besterik publikatzen ez denean erizpide eta neurri denak gaitzen dira. Nobela bat agertzen da eta Dostoiowski- ren mailarik ez badu, txarra iru- ditzen zaigu. Hego-Amerikako no- belagileen azken-azkeneko talurik ez badakar, atzeratua da. Erabate- ko ala urkamendia. Hoberena ez dena ez da ezer.

Thomas Manni, milagroaz euska- raz idaztea suertatu izan balitzaio, seguru asko hemengo kritikoeak txe- petx eriztiko zioten: oraindik XIX mendeko estiloan idazten du, esan- go zuten. Soljenizyne edo Böllek ez zuketzen sekula sari apalenik ira- baziko Euskal Herrian.

Literatura garaieran izenean, en- tretenigarria itotzen ari gara. Izan ere, zein atrebitu giro honetan, normal izaten? Gizon korriente bat, liburu korriente bat idazten duen Autorea, kritiko korriente bat? He- me perfektuak izateko obligazioa dago.

Joxe Azurmendi

Lana, langilea, lantegia TOREROAK

Bai irakurle, gaurko lan honi ira- kurri duzun izenburu hori ipini diot, eta ez dut uste hain oker ibiliko garenik. Eta ez, noski, «Cordobes» delakoarekin eginak dituzten «in- jurtziak» salatzeo asmoz gatz- kizulako.

Toreroen historiak zerbait iraku- rri duenak, eta neronek ez dut horretarako umore haundirik izan, aspaldiko ofizioa dela badaki. Ez da gaur gaurkoa, torerogintza de- lakoa.

Baina azken aldi honetan, lante- gi barruan torero ofizioa amaika jaun trebe azaldu zaigu. Eta euren egitekoa ongi betetzen duela aitortu ere aitortu beharrean gara. No- lako toreroak gero!

Torero on batek, besteak beste, zezenen adarretatik nola libratuko, ardi eta bizkor jokatu behar du. Ahalik eta arriskurik gutxienezin zuzendu behar ditu gauzak, eta ho- rretarako zapi gorria ongi erabili behar du zezenak zuzenean berta- ra ioaz huts enin dezan. Gai non- tzeoak, beronikak eta txikuellak, manolelinak eta besteak bere egi- nizuna ederreteko baino ez du erabiliko.

Lantegi barruko toreroak aintze- rakoan, txantxetan ote gabiltzan edo aaldetiko dio norbaitek bere buruari. Batak eta besteak, egune- roko lanile bizitza onorak eta torernak izan dezaketene lotura eta zer ikusia asmatzea, ez baita hain erraza.

Baina, «faena» gehien luza- tu bal- no lehen, ostozen arrastora.

Azken aldiko kinka ongor honek bereak eta bi egin ditu: kolokan

zeuden zenbait lantegi lurpean utzi du. Prezioak goruntz jotzen duten garaian jornalak erabat izozturik utzi ditu eta langilearen egoera ga- rraztu du behin eta berrito.

Izan ere, langileak dakienez, ho- rrelakoetan jokabidea ez da batere erraza. Gogor antzean jokatzu gero zenbait jende lanik gabe gelditze- ko arriskuan dago, almatzenak ongi horniturik daudelarik nagusiak lu- zaroan iraun dezake. Amore ema- ten hasi ezker, berriz, langileare- nak egin du.

Eta gauzak horrela daudelarik, langilearen batasuna behin ere bai- no beharrezkoago den garaian, ego- era guzti hau langileraren indarra sendotzeko, batasunari eutsiaz, au- rrera jotzeko, erabili beharrean, hor hasi zaizkigu batzuk, torerogintzan, zapi eta guzti, festa prestatuz.

Horko agindu beharra, horko kon- signak bete beharra, horko eskirol hotsa, horko... zezen festa.

Bienbitartean, noren aurka eta zertarako gabiltzan ahaz erazi di- gute, zenbaitetan langile arteko go- rroto eta amorrua zapaltzailearen- ganakoa baino haundiaagoa izan da. Elkarren arteko borroak langile in- darrak erre-kiskali ditu. Askotan lantegiak Aste Santuko prozesioa zirudien, bakoitzak bere santuari, nork bere taldeari, kandela pizten ziolarik. Bi paretak joaz tantoa ira- bazteak ez du ezer balio sakea ateratzerakoan falta egitekotan. Be- rriro lehenean gaude, agian oke- rra.

Baina zezenenak eta zozoenenak alde batera utziz, langileak zentzu- rik asko baduela erakutsi du: gau-

zak, joerak, deiak, gero eta zorroz- kiago epaitzen ditu: lan serioak, sakonak, zentzuzkoak, zuhurak, ira- unkorrak irabaziko du azken tantoa. Bakoitzak nork bere lana azter be- za, azken hitza langileraren esku uzten dugularik.

MIKEL UGALDE

zeruko
ARGIA

JABEA:

Nafarroa, Kantauri eta Ara- goiko Kaputxinoek.
Burlada, Kale Nagusia, 50-1
Donostia, Okendo, 22
Telf. 41-95-88

Ondezkaria: Kaietana Ezeiza Iturriza

ARPIDE SARIA:

Barruan	400 pezeta
Korreo batasune- tako herrietan	620 pezeta
Atzerietako bes- te herrietan	460 pezeta
Airez	Aldez aurre- tik galdetu

Salmenta (ale
bakoitza) 10 pezeta

Moldiztegia eta Idazkola:

«Gráficas Navasol»

A. Adoain, 1. IRUINEA

D.L.: NA. 80-1963

2 **Hijo**

Nombre **ENEKO**

Apellidos **Arrizabalaga y Marañón**

Hijo de **Jesus** y de **Narciso**

Nació el día **21** de **Enero** del año **1975**

en **Mobica** (**Guipúzcoa**)

Registro Civil de **Mobica** Tomo **34** Pág. **479/480**

Observaciones **25-1-75**

Sello y fecha:

El Encargado del Registro:

berriak Otsailaren 15ean urteroko kantaldia eratze-ko da Nafarroa Behereko Donapaleun, bertako ikastolaren alde, ohi denez.

Aha Idela, behintzat, hego nahiz iparreko kantariak parte hartuko dute. baita "Guk" taldeak ere, "Aita-seme laborari" delako obra ezaguna aurkeztuz.

● Urtarrilaren 16an, kanta jaialdi bat eratze-ko da Elgoibarko Odeon antzokian, goizeko 12etan.

Benito Lertxundi eta Gorka Knorr bikote guztiz ospetsuarekin batera, Mari Juli Arregi elgoibartar gazteak bere aurkezpena egingo du herrikideen artean.

Kanta jaialdi hau Industri-Maisutza eskola ikasleek eratua izan da, eta zabalkundea erdara hutsean egin dute.

● Hurren larunbatean, hilaren 22an, beraz, beste kantaldi bat eratuko da Abadiñon, bertako gazteriaren ardurapean.

Abañino izango dira Benito Lertxundi, Gorka Knorr eta Jon Bergaretxe kantariak, baita Pasaiko "Oskarbi" taldea ere.

● ANER izena jarri diote Eibarren haur jaio berri bati, eta ENEKO, berriz, Mutrikun, beste bati.

Joan zen astean salatzen genuen ardura eza zuzendu beharrean gaude oraingoan, Eneko Arrizabalagaren gurusoek, telefonoz berri emanez gainera, agiriaren fotokopia bat eskuz esku ekarri bait digute.

sozial komunikabideak Sozial komunikabideak gero eta garrantzi handiagoa dute edozein gizarteren desarrollo eta abiatzen. Zenbat eta gizarte askatu eta irekiago, hainbat eta nabariago da sozial komunikabideek herriarengan duten eragina.

Komunikabide hoik gaur egun zer nolako egoeratan ditugun Euskal Herrian agertarazi asmoz, eta euskaldun- goari zer erantzun eman nahi lioketen —edota eman be- har lioketen— aztertze-kotan, zenbait elkarrizketa eratze-ko da Eibarren, S.C.R. elkartearen ardurapean.

Dagoeneko bost dira antolatzaileek burutu dituzten gaiak, beste hainbat komunikabide motaren lekuko, hots: editorialak, kazetaritza, bertsolaritza, irratia eta zinema. Daitekeena da, bostak amaituko orduko seigarren bat ere moldatzea.

Hilaren 25ean lehendabizikoa izango da, editorialei buruz, esan bezala. Xabier Mendiguren, Mikel Lasa eta Bernardo Atxaga, Joan Mari Torrealdaireren inguruan mintzatu-ko dira.

Martxoaren 4ean, berriz, kazetaritza izango da azter- tuko den gaia. Mikel Atxaga, Jose Luis Lizundia, Xabier Kintana eta Luis A. Aranberri izango dira jendaurreko elkarrizketa osatuko dutenak.

Hurren asteartean, hilaren 11an, Manuel Lazkano, Jose Mari Iriondo, Jose Mari Aranalde eta Abel Munia- tegi, bertsolaritzaz mintzatu-ko dira.

Ondoko asteetan eratuko dira gainerako elkarrizketak, irratiaz, zinemaz eta besteren bat edo bestez.

Honako hitzaldi sail hau Lan Kide Aurrezkiaren la- guntzapean eratuko da.

nazioarteko emakume urtea

"Nazioarteko Emakume Urtea" ospatzeko da aurtun mun- du guztian zehar. Ospakizun hau kontutan hartuz, aipa- garri benetan Gabriel Arestik Euskaltzaindiaren azken ba- tzarrean egindako eskaria.

Arestik emakume euskaltzaleari omenaldi bat egitea proposatu zuen, eta Julene Azpeitia, Tene Mujika, Ma-

dame Jauregiberri eta Maria Dolores Agirre izenak, be- rrorrek aipatu zituen.

Emakumea aski ahaztua dugu euskaldungoan barrena. Emakumerik ere ez dugu ohorezko euskaltzainen artean. Nazioarteko urte hau aukera ona izan daiteke emakume euskaltzalea ere gogotan har dezagun.

Gabriel Arestiren proposamendu hau jasoa du Euskal- tzaindiak, ez ordea, erabaki zehatzik hartu. Merezki luke lehen bait lehen programaren bat edo beste moldatzen hastea.

trikitilarien ordezkariak

Trikitilariak hautatu berri dituzten beren Ordezkaritza- tzeak osatuko dutenak.

Sakabi, Egurrola, Martin eta Zialtzeta ziren orain arte batzordeko. Aurrerantzean, berriz, Lazaro Mendizabal az- peitiarra, Primi Erostarbe donostiarra, "Leandro" azkoit- tiarra eta Oizartze "Txantxangorria" izango dira.

Lanik franko opa diegu lauoi, baita suete apurren bat ere, aurrekoek esan diezaieketen bezalaxe, ez bait da batere erraz denon gustora erabakitzea, eta are gutiago erabakiok martxan jartzea.

Gogora dezagun, bestalde, "IV Trikitilari Eguna" Za- rautzen eratze-ko dela aurtun, Urrestillako Mendizabal so- nujolearen omenetan. Iaz Arraten izan zen, Orola eta Kataolatzen omenez.

Trikitilariak
Zubizarreta — Orola

nafar mendigoizaleen eskaria

Salgai jarri berria da PYRENAICA aldizkariaren azken alea, Euskal Herriko Mendigoizale Elkarteak argitara ema- na.

Azken ale hau 1974 urteko laugarrena dugu, eta "Txi- mist" espedizioari atxikia gehien bat, Everest-era joan ziren hiruk kontatua, hain zuzen.

Horrez gainera, beste zenbait arazoren artean, elkar- tearen beraren izenaz egon diren eztabaidak aipatzen dira, baita Juan San Martin kontseilariaren agiria ere.

Nafarrek, "Federación Vasco- navarra (de montaña)" izenaren ordez, "Federación Vasca" delakoa proposatu zu- ten, hainbat eta hainbat arrazoi adieraziz. Zuzendaritzak, berriz, iritzi bat eskatu zion Juan San Martini, federazio- ko kontseilari den aldetik.

San Martinen ustetan, "vasco" kontzeptu aski nahasia omen da, eta izena aldatzekotan behar litzateke behingoz ondo huatatu, kanpotik barrura baino, barrutik kanpora pentsatuz. Era honetan, "Federación de Euskal Herria"

edo, izan zitekeen, "Euskal Herria" bait da euskaldunok gaur egun bateratzen gaituen kontzeptu bakarra.

Erabakirik ez da oraindik hartu, berrogeita hamar urteko tradizioa ezin bait daiteke batpatean —eta gaurko egoeraz gainera— hankaz gora bota. Dena den, erabakiok etorriko dira, izpiritualak irauten duen artean.

Eta iraun ezezik, nagusitzen ari dela ere, begi bistan da.

sariak eta...

Euskaltzaindiak Domingo Agirre "Nobela Saria" jakinarazi du herriki. Sari hau urte biz behin eratu ohi da, orain dela bi urte ez bazen eratu ere, Eusebio Azkueren omenez, nobelari bano poesiaz eratu bait zen urte haretan.

Aurtengo honi bagagozkio, saria 50.000,— ptakoa izan- go da, Bizkaiko Aurrezki Kutxak eskainia, eta epea uz- tailaren 26an amaituko. Luzeera, berriz, 100 foliotakoa, hau da, orain arte ohitura izan den baino berrogeita ha- mar gutiago.

● Agertarazia izan da V Basauri Sarietaren araudia ere. Aurtengo hau Euskal Herriko edozein arte motari buruzko azterketek eskainia da.

Saria 100.000,— ptakoa izango da, epea abuztuaren 31an amaituko, eta lan saritua "La Gran Enciclopedia Vasca" delakoak argitara emango.

● Eta sariak aipatzen ari garenez, Euskaltzaindiak ez du aurtun sariak guztien programarik egin, eta, an- tza, ezta egiteko asmorik ere.

Euskal Herrian barrena urtean zehar eratu ohi diren sariak nola baitaiteko zabalkunde eta ofizialtasun bat eman nahirik, hainbaten araudien bilduma argitara zuen iaz Euskaltzaindiak.

Tamalez, sari antolatzaileek ez diote Euskaltzaindiaren ahaletik bultzakadarik emn, eta asmo hura ez da urte bakar batetako esperientzian baino geratu.

Baldin antolatzaileek interesik erakusten ez badute, araudien berri gaizki eta berandu ematen dute, ez da ha- siko Euskaltzaindia inudearenak egiten.

Pena da... baina hala da.

deporte girotan edo

"Icena" delakoak Aran- tzu-Artia deitu mendi ingurua erosi behar omen du, Urbiara bidea bere osota- sunean zaindu ahal izateko.

Oraindik orain, urtarileko azken igandean, Urbiarako bidean eta Arantzazutik kilometro batera edo, bikote aski maitemindurik aurkitu genuen auto batetan. Eta autoak gero eta barrurago eta gorago topatzen baditugu, zer esanik ez zoriarekin motor zaratzatu hoik.

"Icena" 410 hektarea nahi litzuke erosi, pagoa alda- tu eta iraunarazi, bait ehiza eragin ere.

● Otsailaren 1ean, Donostiako Anoeta Pelotalekuan, Gipuzkoako Pelota Federazioak urrezko ikurrin bana es- kaini zien Alberdi eta Atano X pelotariak.

Alberdi zumaia gazteari, oraintsu Uruguayan mundu- ko txapelduna atera delako, eta Luziano Juaristo azkoitia- rrari, berriz —altabotzez esan zuten— hainbat urtetan "plaza-gizon" izaten jakin izan duelako.

Zorionak bioi, eta baita Gipuzkoako Federazioari ere, bere erabakien berri euskaraz ere eman zigulako.

● Zurrumurrua da, hor nonbait, Euskal Herriko Tri- rrindulari Amateur Ingurua eratuko ote den aurtun.

Sei etapatan moldatuko omen litzateke, hiru ipar al- dean eta hegoan beste hiru. Ideia benetan polita. Zertan geratuko ote den ez jakin.

handik eta hemendik

Jordi Pujol katalanak bi- tzaldi batetan adierazi duenez, ontzat eman berri diren "asoziazioei" buruz Ca- talunyan ezer argi eta garbi geratu bada, zera izan da, hots, ez direla batere interesgarri, katalanak edo "rejio" mailakoak izan ez daitezkeen artean, behinik behin.

Horraio... ez da Catalunya bakarra.

● 2.100.000 pta. dira guztiz, Iruñeko lau apaiz jarri dizkieten multak. Ez bide dute ordainduko, eta hiru hila- betetan espesetan beharko dute egon.

Joan zeneko azaroan hasi eta, Nafarroan gertatu di- ren lan hauzuen ondoren, 3.450.000 pta. dira hainbat apa- zi orain arte jarritako multak, bi igandetan egindako ser- monegatik.

Boltsak ez dakit baina, apaizen kotizazioak igo egin du, behintzat, azken bolada honetan.

● Autopisten arazoak zeresan ugari sortarazi du Es- painiako Estadun barrena. Hainbatek dienez ("El affaire de las autopistas" deitu liburuxka lekuko), autopisten in- guruan dagoen salta eta azpikioa zoriarekin "Matesa"- koa baino askoz ere handiak omen dira.

Gure aldetik badakigu (eta hau ez dute egunkariak publikatu), Bilbo-Behobia arteko autopista egiten ari den enpresak, Bilbotik Donostiara tren nahi izan zuela kendu. Eta ez bazuen lortu, "Ministerio del Ejercito" de- lakoak, estrategia militar hutsez, baimenik eman ez zu- lako.

Horra non, zorretan gauden.

● Iruñeko Udaletxeak eskola-maisu berriak izenda- tze-ko araudi berria erabaki du.

Araudi horren arabera, euskara irakasle titulua dute- nei, lau puntu gehiago emango zaie maisuak aukeratzeko orduan.

Araudiak hamar boto izan ditu alde eta zortzi aurka, alkatearena tarteko.

Alkatearena da, beti, erreakzionariorenak egitea.

ZENBAT GARA

LIBURU BATEN INGURUAN

Oraindik orain irakurri dut, Venezuelan kazetari den Sanin jaunaren azken saiakera: «Democracia con energia». Bertan, liburuari ize-na damaion sloganaren alderdia krikatzen du, bozketan irabazle atez zenetik urtebete iragan delarik. Alderdi hau, hain zuzen, «Demokrata Ekintza» edo «Acción democrática» da.

Liburu horretan zehar, alderdi horren historia bat egiten du, Venezuelaren historiaren eta egungo egoeraren textuingurutan finkatuz.

Hitz batez esateko, honetara dator idazlea: Demagogia eta hitz handiz beteriko promesak eta propagandak egin ondoren bozka-aureretan, langilearen partidu bezala azaldu nahiz, bai-eta ekonomia arloan Venezuelarekiko nazionalista politika bat predikatuz eta hala eramanen zuenaren segurantzia eskainiz, geroztik ipar Amerikar kapitularen eta bertako oligarkiaren sostengurik onena gertatu da.

Eta agian, egin dakizkiokeen kritikarik larrienak, petrolioaren eta honen nazionalizatzearen arazoan dauntza.

Hain zuzen AD alderdiaren aurretik Kristau demokratik izan ziren boterean eta hauek petrolioaren nazionalizatzea zuten helburu nagusienetarikotzat eta horretara zuzendu zituzten beren pausoak.

Sanin-ek dioenez, AD boterera igan denetik, lehen hasiriko bideari jarraitu ordez, eginikakoa ezabatu besterik ez da egin, bide batez amerikarrei abantailak eman zaizkielarik.

Jakina da Venezuelak duen ekonomiko sostengurik nagusia, oraindik erdizka eta gaizki esplotaturik duen burdinarekin batera, petrolio dela, eta honek damaiola duen, eta berez faltsu den, urrezko gainjantzia.

Honetara Sanin-ek galdetzen duena zera da: Urre beltzak sortzen duen ikaragarritzko irabazi hori, nor da? Ez behintzat Venezuelako

infrastruktura ekonomiko sendo bat sortzera.

Hori bai, beste herriei prestamoak eta diru laguntzak eskaintzerakoan, sekulako milioikadak ematen dira, munduko herriak aberatsena bait litzan...

Eta anekdota —anekdota baina errealtate den— moduan kontatzen digu nolaz Rockefeller jaunak, bat esatearren, urreak itotako Caracas-era zihoalarik, aireportutik hiriburura autobidean, «Ojo de agua» inguruan, jendea erruz basura artean zer jan bila ibili ohi den lekuan, mukizapiz sudur zuloak hertsiki behar izan zituen, milioiez eta biloez mintzo zelarik, zetorren kiratsak higuindurik.

...Hori bait da Venezuelaren beste aurpegia, eta ez dateke hain zail baten batek galdatzea, ez ote den hori izanen Venezuela aberatsaren benetako egoera Petroleoaren «El Dorado» amaituz gero.

Are gehiago sakonduz, Venezuelak mementuon duen industria gehiena, dena ez esatearren, auxiliar industria da, eta ez du berezko produziorik, lurra berak eman diezazkiokeenak besterik. Eta hauk, atzeritarren eskutan dirautelarik...

Horretaz, exenplu argia dukegu. Agian, galdak dezakegu, ez ote dugun Euskal Herrian zer ikasirik.

Bestalde gauza bat bada erabat salatzen dena liburu horretan: demagogia. Honetan ere badugu euskaldunok zer ikasirik.

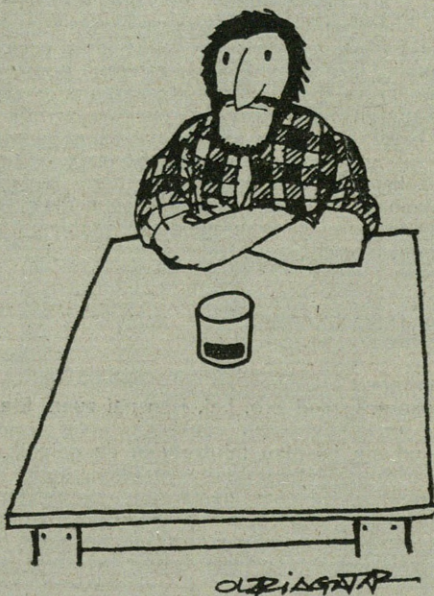
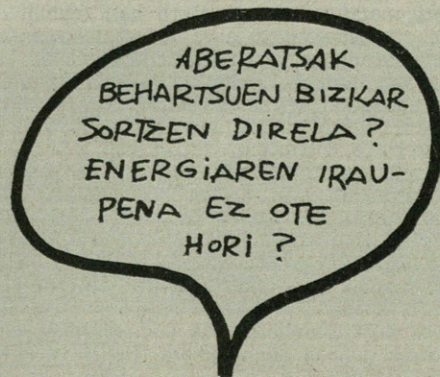
Halaz ere zer pentsa ematen dit Venezuelako arazo honek. Ikuste-koabait da nolaz Venezuela erdia (44%) berekin zuelarik AD-k, orain eraman duen jokabidearen poderioz, ehuneko 20ra jaitsi den, egin berri diren inkestetan.

Dena den, eta liburu bakar batetan oinarrituz, ezin judika dezaket gehiegi, baina, oro har, iruditzen zait, zer ikas interesgarriak badukegula Sanin kazetariaren liburuan.

EZTEBE

ERRESUMA BOZALDIAN

PORTUGAL EZKER-ESKUIAN

talde, orainaldiko krisi hau ezinbestez, lehertu beharra zegokeen. 1974garrengo Apirilean, sortu zen lehen gobernuari, salbuespen nimen batzuek ezik, erakunde politiko guztiak lotu zitzaizkion. Spinolaren gobernualdian arazo hau, ezin gardenago genkusan; baina iazko Uztail eta Irailako krisiak, militar kontserbakorren bereizketaz auzpimarkatu bazuen, oraingo honek beste bereizketa larriago baten atarira garamatza: hots, komunisten eta sozialisten istilu sakratuetara. Urtarrilaren 22an K. Alderdiaren proposamenduz, gobernuak sindikato bakarra zilegiztatu duela; S. Alderdiak batzar berezi bat eginaz gogoeta egin du, K. Alderdi dagoen gobernuan jarraitu ala ez deliberatzeko! Urte bete, oraindik ez da burutu, Mario Soaresek, aldarri hau egin zuenetik. «K. Alderdi, gobernura dei ez badadi, guk, gobernuan ez dugu partetarik hartuko». Soaresen esaldi hura, egun, bateko bestera ipini beharko genuke. S. Alderdi, gaurregun C.D.S. eskui kontsenbakorrari eta P.P.D. eskui liberalari hurbilago datza, beste inori baino.

Azken bizpahiru hilabeteotan, bozemaileen multzoak P.S. edo guk deitu Sozialist Alderdi, C.D.S. eta P.P.D. aldera egin du. Hiru partiduok elkarrekin lotzen dituen haria, anti-K. Alderdi da. Eta Cunhal hauteskunde atzerapenaz mintzatzen bada, hain zuzen horrexegatik da: bere alderdiak oraingo bozketatan deus gutxi egiteko duelako. Azken zundaldiak, dasaigunez, sei miloi bozemaileen artean, K. Alderdiak % 17-ren bat besterik ez du lortuko. Ehunetik 20 inguru sozialistentzat letorke; eta gainontzeko guztiak C.D.S. eta P.P.D. eskuindarren artean nagusiki banatuko lirake! Beraz, non partido komunistaren nagusigo itzala? Agian, erantzuna honetan legoke: sindikatoetan. Baina sindikato bakarraren legetzea ez ahal zen egiazki «de facto» zegoen errealtate bat zilegiztatzea. Salazarrek, proletargo sakabanatzearen sorturiko ehundaka sindikatoetan zehar eginikako lana, nagusiki, K. Alderdiarena izan da. Eta hazirik ereiten ez den baratzen gaitz da etekina jasotzea. Ikaspidetonek guztiontzat balio du.

Portugalen ere, sozialistak eta komunistak elkarrekin muturjoka dabilta. Frantzian, biak oposizioan egonarren, eta elkarrekin ezkonaldi bat egin ondotik, ostera gogor haserretu dira. Miterrand, sozialisten aintzindaria, gaurregun aski nortasunez dager, ez du Marchaisen beharrik eta are gutxiago honen partiduaren morroi izaterik. Miterrand, Giscard d'Estaing-en deira adi dago. Abenduan egin aitormentean, Giscarden gobernuan sartzeko ez du eragozpidetarik. Baina horretarako partido komunistarekin lotzen duen lokarria eten behar! Eta etendura etorri da. Bai Frantzian eta berdin Portugalen, K. Alderdiak bakartzen ari dira eta sozialisten bidez, sarritan, zokoratzen. Gauza berdintsua frogatu da Paris eta berriki Bruselan. Ezkerria, European bederik, ezin da elkartu.

Aberri industriatsuetan, sozialistak, aisa samurrago ulertzen dira eskuindarrekin, beste zenbait ezkerrekoekin baino. Gauza bera nabari zaigu Espainiako Igarren Errepublikan. «Gertahotzaroan», sozialistak eta ezkertiar radikalak, komunista alderdietarik aski urrundurik ibili ziren, hariak eta anti-komunismoa modatik pasa arte. Portugalen, gobernu berean dauden bi partiduok ere ez dira konpontzen. Agian, hau guztia egungo joera politikoak eraginik sortu da. Allenderen garaian, Txileko Herriko Batasunak, bide berri bat urratu zuen. Miterrand, Txilera hurbildu zen, gero Frantzian gauza berdintsua burutzeko. Baina Allenderen patu hitsak, egungo ezkertiarren elkarbi-deak aski hostu ditu. Portugalgo sozialistek Allenderen irakatsia, gogoz hartu bide dute. Eskuindarrei, komunismo kutsuak kendurik, hurbildu zaizkie. Honela, Portugal, Txile berri bat bilakatzeko aitzakia-rik ez legoke. Baina Allende, eskuindarren eta imperialismoaren indarpean suntsitu zen. Zenbait «demokratik», P.C.P.-ren agintekeriak eta Komunismoaren mamukeriak mintzatuz, egiazki eta zinki, eguneroko bizitzaren erraietan dagoen etsaiaz eta zampaketa, deus gutxi dasaigute. Eta inoren diktadura motarik onartzen ez dugunok, demagogia bakun haue-taz, ez gara deus harritzen. Baina Allenderen amaiera lazarria barne-muninetan daramagunok, Portugalgo etorkizunari so, bai kezkatzen.

ANATSAN

Transportes

azkar s. a.

ERAMAN-EKARRIAK, KAMIOI AUNDIAK

Barcelona Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón.

Donostitik egunero:

Iruña, Bilbo, Gasteiz, Alicante, Elche, Elda, Murcia, Cartagena, Granada, Almería, Santander, Valladolid, Zamora, Palencia, Salamanca.

Astean irutan:

Malaga, Sevilla, Jerez de la Frontera, Cadiz, Lugo, Coruña, Orense eta Vigora Joan etorriak.

Hernanirako bide nagusia, ERGOBIA auzoan, DONOSTIAN.

Urrutizkiñak: 552650-552654

Apartado 1381

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira
ganadu on, indartsuak,
Eta nora jo jakin bear du
baserriar burutsuak,
Berebiziko aragi pillak;
gafiera esne putzuak,
Olek guztiak berekin ditu
Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERRENTERI

Portugalgo Herria, 48 urtetako «salazarismoan» txintik egiteko egondur ondotik, hauteskunde demokratikotara doa. Apirilaren 25ean, Indar Harmatuen Erakundeak, emanikako hitza betetzera dator, egungo gobernuak. Bozketarako epealdiaren berri aurrez zabaldu zen eta hil honen seian gobernu kontseilarien biltzarrean, mugaturik gelditu da hauteskundeetarako epea: Apirilaren 25a baino lehenago ospatzea erabaki da.

Alderdi eta erakunde politiko bakoitza, nor bere arabera, kandidatoak eta egitarauak burutzen dihardu eta bidenabar hauekoari muturrekoak ematen. Portugalgo alderdiak ere, bozaldietan maiz gertatzen denez, nor bere egitarau zehaztean baino besterena gaitzestera gehiago lerratu bide dira. Sa Carneiro, P.P.D., eskui liberaleko idazkariarentzat, Komunista Alderdiaren jokabideak, sindikal alorrean batez ere. Portugalgo demokraziaren bilakaera aski abaildurik utzi du. Ia hitz berdintsuz mintzatu zaio Mario Soares, berriki Le Soir, Bruselako egunkariari. Soaresek, Miterranden antzo, K. Alderdiaren demokrazi eza astindu du. K. Alderdiarentzat, herriak bozkatzeko garaia, oraindik ez da heldu. Hauteskundeak, horretara, atzeratu egin behar lirake. Hari eta Herria politika zentzuz giharretu arte. Cunhalek dioenez, Portugalgo herria 48 urtetako salazarismoaz, ez da oro garbitu. Oraino, eremu gaitzak daude, «Apirilaren 25eko» mezua eta funtsa jasotzeko. Haatik, egoera honetan, erresuma-bozketak, eskuia indar dadin, tresna arras baliogarria izaki. M.E.S. entzatzat, oster, hauteskunde hauek, desegokiak dirateke. Herria lilura dezakete eta funtsean langilegoaren aurka doaz. K. Alderdiarentzat berriz, Sozialist Alderdi, arras eskuratu da eta bere ekintza nagusia Alderdi hura birrirtzean datza. Portugalen ez da Alderdi politikorik gelditu, hauekoaren madarikaziorik jasotzeko.

Alderdiak elkarren artean sorturiko istillu honetaz, Portugal, urte bete baten buruan, hirugarren krisialdian sartu da; eta agian krisisik gordinenean. Hirugarren krisialdi honek, beharbada aurreko beste biak baino gardenago derakusiguna zera da. Apirilaren 25ean elkartu ziren indarren bereizketa. Bes-

ESTABLECIMIENTOS FERRETERIA

ayestaran

BURNI - SALGAIK

DONOSTIA

Urbietan, 25

ELECTRODOMESTICOS

ETXERAKO ELEKTRO-TRESNAK

Urbietan, 27 - Isabel II, 2

RAILITE

LEGEZKO
ZABALTXAILLEA
Aldacone, 4

Urrutizkiñak:

426527 ta 426576

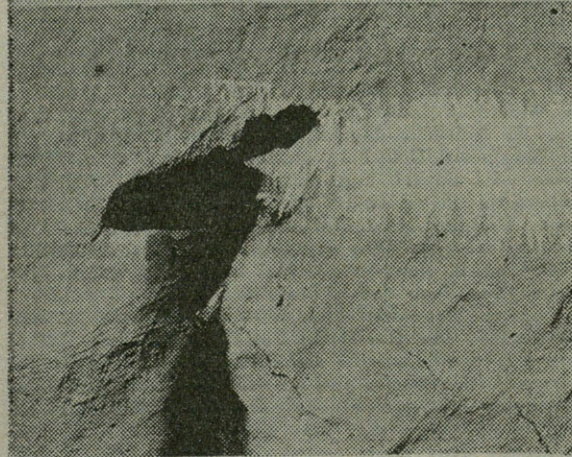
LIZARDI, OLERKARI

XABIER LIZARDI,

olerkari eta prosista

X. LETE, A. ZELAIETA, A. LERTXUNDI

JAKIN

Lizardik merezi du noski ezagutua izatea. Berau da euskal literaturan izan dugun poetarik garaiena; ez dio inork oraindik aurrerki artu ez itzalik egin, ez Orixek, ez Lauexetak. Auen ostekoek ere, naizta ortan saiatu, irrinti egin bearko dute maila ortara irixteko. Aspaldi batean ez genuen au ezpaian jarri, geroztik batzuk ortan leiatsuak baldin badira ere; gaur ordea leengoek eta oraingook, bala-bala aitortzen dugu Lizardiren garaitasuna.

OMENALDIK ETA LIBURUAK

Poeta yaukal onen oroitzu sustatu eta lanak irakur-erazteko asmoz, gorazarre eta sariketarik antolatu izan dira or-emen. Auen artean, joandako urtean Zarautzen eratutako bi kontu ditzakegu: bata, «Euskal-zaleak» al-karteak iraillean Lizardiren olerkiak antolatu zuen leia-keta eta bestea, geroago, ango euskaltzale guztiek al-karren leian gure poeta nagusiaren omenez eratu zu-ten amabostaldia. Biak, jaialdi ederrak.

Leendabiziko jai eta leiaketarako, au da, Lizardiren olerkia ikasi eta aztertzeko lan politik aurkeztu ziren. Oietarik bi izan ziran sarizatuak: Xabier Letek esku-ratu zuen leen-saria eta Anjel Zelaietak bigarrenia; ark Lizardiren poesi-lana aztertzen digu eta onek zauzta-rraren itz-lauzko pentsabide eta iritziak. Gure artean edu ontako lan baliotsuak, sarri, or geratzen dira argirik ikusi gabe, txorimalo zapuztuaren gisara edo.

Alpaturiko bi lanok, orraitio, ez dira autsak jateko zorian gelditu. Ez, zorionez! «Jakín» liburu sortak argi-tara ditzkigu, Leterena Anjel Lertxundiren laguntzaz tin-kotua, eta Zelaietarena soilik. Izenburu au darama li-buruak: «Xabier Lizardi, olerkari eta prosista» (Oñati, 1974). 124 orrialde. Txukun eta erabil erraxa. Lizardi dute iruruk aztergai. Letek Lizardiren poesia jartzen digu gaillen, Zelaietak Lizardiren pentsamolde nugu-siak, eta Lertxundik aren garaiko aundikien artean da-kus eder eta gorenengo. Izan ere, euskal oleritari ber-ritasun berezi-berezia eman ziona dugu zarautzar ja-torra.

Lan atsegiña iru gazte auek eskeiñi digutena. Niri orrela iruditu zait. Beraz, leenengo lanari buruz bein-tzat, tarteko marteka asti pixkat dudanean, artikulu ba-tzuk osatu gura nituzke. Ez naiz burruka zale, ezta inor gogei jartzen saiatu oi diren oietakoa ere. Bakoitzari berea eskatzen du zuzentasunak. Itz eder au, aoran erabilli ezeze, ekifean —praxisean— ere erakutsi bear dugu guztiok.

Iru zatitan moldatzen du Letek Lizardiz lana: 1) «Poesi hizkuntzaren moldatzea»; 2) «Natur-inpresionis-moa, bizitza eta heriotzarekiko gogoeta», eta 3) «Asaba zaharren baratzak. Lizardi, gizon politizatu». Azter di-tzagun pitin bat iru saillok, egiazko kritikari dagokionez, ona eta txarra agererazi eta nabarmen jarriaz. Gaingir-oki, ala ere, lan sakonerako ez baitugu beta eta as-tirik.

POESI HIZKUNTZA

Poesi-zelaikoa omen dugu benetako literatura, gai oni buruz idatz-araudien maixu direnek diotenez. Poe-siak, ordea, badu bere izkera berezia; itzetan, joskeran eta esaldietan izan ere. Olerkiaren elburu beifena ede-rra adieraziz gogoari atsegiña ematen duzu. Muñia ta azala bear ortarako. Nola? Zoli dabillen irudimenez eta zirti-zarta sendo dagian biotzondo batez ere. Sorburu orrek ixurtzen du ondorenez beste literatura motak baiño poesi-bizikizun yaukal, apain eta bizkorragoa. Bi-zia ta argi eman oi diote olerkiari irudikizunak, eta ondorioz or duzu poesi-izkuntza, itz lau erabilten ez dugun bezelakoa noski.

Ontaz mintzatzen zaigu aurrena Lete, bere lanean. Baiña ez nijoa puntarik punta onen lana aztertzen, lu-zeegi egingo nintzateke eta. Inoiz ere etzaigu egoki luze izatea, ta nik igartzeka luzetzer egin oi dut. Gaur-koz beude puntu batzuk soil-soilik.

Poesi izkuntzari daragoiola, euskerazko poesi izkun-tza Etxeparek landu eta asmatu omen ziquen amaseiga-rraren mendean, kultur-tresna bihurturik noski. Osorik egia ote? Landu bai egin zigu, baiña asmatu? Aurretik ez

ote zan inor ori egin zuenik? Aurretik ez ote zan eus-keraz ezertxo ere olerkitan idatzita? Irarkolaz askorik ez bazan ere, leendik ere, nik uste, bazire la euskal poesi lanak, kantak, ipuiak, bertsolarien saioak, eta abar. Ark bere bertsoetan darabilen neurkera ezta erraz nundikan artua dan jakitea; baiña 8/7 da geien darabillena, eta naizta erritar poesian maizenik artua 7/6 izan, Zuberon kantatzen diran «Agota», «Xori kan-tatzale eijerra» eta beste batzuk 8/7 neurrian osatuak daude.

Izkera dotorez olerkia jatzeko irudikizunak (imaji-ñak) eta metaforak (alegiak ere bai) erabilli oi dira; ideaiak eta oldozkunak eder adierazteko antz-irudiak dantzaraztea naitaezkoa duzu. Letek onela: «Lizardik imajinak borobiltzeko metaforak asmatu zituen. Bere mundu barnekoi ta kanpotiararren arteko sintesi na-gusia obratu nahirik, metaforazko hizkuntza indartsu, oso baten bila abiatu zen» (15,13 or.).

Ala ere Lizardiren xedea ez zen pantzia bakarrik, estalgi poetiku orren azpian bazen mami trinkotua. Olerkiaren ekai biak nai zituen eder. Irakur ezazu edo-zein poesi aren «Begi-biotzetan» liburitik, eta berez oartuko zara nolako ardura izan zuen ark bere lanak biribiltzerakoan; oso neuritsua genuen, ederki egiñak dauka lerro guztiak, itz egoki naiz berriak, esku goxoz elkartuak erraz darabilzki. Eta guenez, gaitheko eratura guzti orrek gunean duen igikera (ritmu) bizia ez duzu garrantzi gabea.

Aurretik ere bazen gurean tradizioz zetorren poesi izkuntza, mugaz andikoak gaur ere darabillena noski. Au zuen Lizardik asmatan: itz gutxi ideia asko adie-razi. Ortarako, jakifia, gure idazle zaharrek poesian era-billi zuten izkera, jantzi berriz trozatu bearra zegoen; ortan saiatu zitzaigun bereziki, euskera errotik ikasi zuenean batez ere. Gora altxatu nai zuen bere izkun-tza, eta ez zioten aurrerantzean parrerik egingo ez etxeko ez kanpoko intelektualak, ez gero iraiñari irai-ñez erantzunaz, «maitasun-moldakaiztasun dialektikaren sakon-sakonetik euskararen benetako problema ulertu eta definituz» baizik.

EUSKERA JASO BEARREZ

Txukun, erraz eta oparotsu, erpiñeraiño jaso nai izan ziguen euskera. Errikoi ere, bai, izan nai zuen. Eta nork ez? Gure erria, benetako euskaldun erria, gaur ere goxo, sakon eta jakintsu mintzatu oi da geienik. Idaz-leok ere orrela jokatu gura izaten dugu. Baiña ez da erraz. Zenbat gauza esan genitzakeen ontaz! Lizardiri ere ez zitzaion aise izan, eta aren olerki eta enparau lanak ez zitzaizkigun ulerterrazak leanengotan. Gaur errazago zaizkigu, eta urterik urtera errazako izango, alegia.

Euskerak bazuen —eta du— guk naiz izadia ikusiz naiz geure barnez sorturiko gauzak ulertzen emateko indarra. Or gure baserritarren mingaiñean dantzatzen den izkera bizi sarkorra. Idatziz, alere, sortu gabe ge-neukan ortarako izkuntza jori aberatsa. Eta au duzu, ain zuzen, Lizardiri esker gaur daukaguna. Leendik ere bazetorren gutxi-asko olako urtira bat, Arana-Goiriren egunetatik sita: bidean zetorren landareak Lizardigan eman zuen lorea, eta fruitua. Ondo idazten du Letek: «Euskara, euskaldunen mintzaira, kondaira-bidetara era-man nahi du, etorkizun bidetatik abiarazi». Ez gero gaurko idazle mordoak egin nai izan duenaren antzera, soin eta gogo oso berri; onela baizik: «soña zaar, ber-ri gogoa; azal orizta, muin betirakoa», berak dioskun bezala. Ez zuen ark inñundik ere aintziñakoen katea ausi gura izan, asaba zaharren soiñari anasa bizi berria egotzi baiño. Ez, Lizardi ez zen, eraozpenak aurkitu arren, bide erdian porrot eginda gelditzekoa.

ERAGILLE BIZKOR

Zerk bultzatu ote zuen Lizardi jokabide ori artzera? Guda aurretik euskal erriaren beraren muñean zebil-len eragiñak, ziur asko. Eragin biurria, abertzale eragi-ña, eta onek ekaitz zakarrak bezela dena darama au-rraen, berakin duen anasa eta sua bazter guztiei ema-nik Garai artako poeta da Lizardi; orduko joera du oro-z gain. «Joera horrek —dio Letek— ez du euforia politikorekin bakarrik zerikusirik; kultur ikuspegi eta espresibitate berri baten premiei lotuz doa, batez ere». Biok batean, nik uste. Irakur gerra osteko errusitar olerkariaren lanak, eta arqi eta garbi aitortuko didazu abertzaletasunak erri-ballo dan edozeri ikutzen diola, sendo ta azkar, «bortizki» ikutu ere.

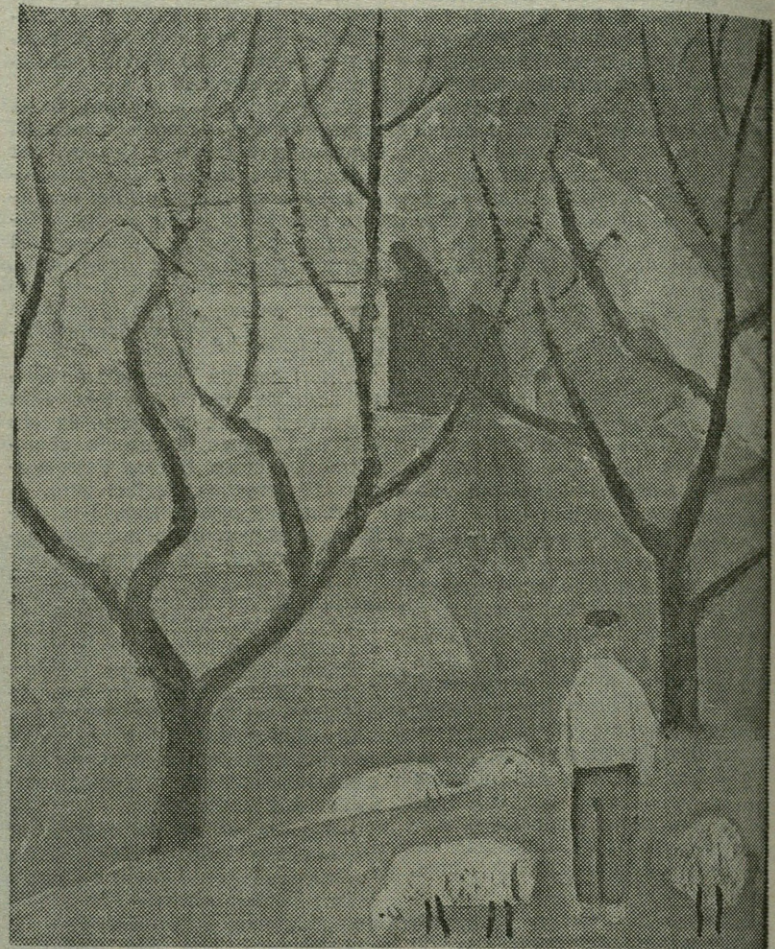
Ona eragille bezala, beste alderdi eder bat ere Le-tek Lizardiri egotzen diona. Lizardiren jardun ia guztia bilaketa da. Hitz zehatzen bilaketa, forma plastiko ego-ki baten lortu-nahia. Gauza, gertakizun, sentimendu, ideien plastika aldakorra, pareko mintzaira batetara isuri nahia». Orixe da, izan ere, egiazko poeta danaren lana: ideia berrien eta esanaldi eder zeatzen bilaketa etennabea. Excelsior! beti gorao!

Sail onetan, azkenez, Lizardiren poesia batzuk aipa-tzen dizkiou: «Aur!», «Urte-airoak» eta ahar. Eurotan Lizardik darabiltzan izkuntza poetikuzko irudi, metafora eta esaldiak nabarmen jartzen ditu, baita aren musik-al-tasun jatorra ere.

Lahur: ederto esana duzu Letek leen-atal onetan Lizardiz dioskuna. Badu itzik zarautzar leunari ezarteko onorreqi iruditzen zaizkidanak; adibidez: «biziaren kon-pleititate», «razionalista», sensualitate goxo» eta ola-knak. Zer esan nai duten erraz ulertzekoak ez diren onako itzak kendu ezkerro, lan bikaina bezain lahurra duzu Letek eskeiñi diuina. Edu ontako lanak bear di-tugu, zahar erazi ditzaugu. Gabiriak Zelaiak: «Eta nik pentsatzen diu hertsu herriaren irikitze zolan ark eus-kaldunoi ekarri zinuinean, inoiz kutsatu gabeko mendi-ai-ze batekin». Lizardi gogoraziz.

A. ONAINDIA

OSTERATXO BATEN IKUSIAK

Neguko arratsalde goibel batez, sirimiria ari duelarik osteratxo bat egiteak pozez bete ohi nau eta, aldi berean, goibeltzen. Sentipen sakon bat da, parerik gabea, eta, agian, euskaldun guztiok gure giro eta geogra-fiarene eskakizun nabari ohi duguna.

Horregatik zait oso laket neguan zinera joatea, eta orobat erakusketa-ra zein parte zaharreko kaleetan barna nora gabe ibiltzea. Horregatik diote mediterraneotarrek guk, iparrekoak, kultura handia dugula. Badai-teke. Baina nik gehien ikusi dudana zera da: gure jendearen ikasi nahia eta bere burua landu nahia, gauzak ikusteko eta entzuteko irrikia; hitz ba-tez, aberastu nahia. Ikasi, ordea, ez liburu zaharkituetan edoeta aitzinako mendeetan, bizitzan bertan baizik. Polanskyk bere «Chinatown» agertu duen bizitza usteldu eta irreal horretan, Antton Valverdek bere paisaje eta erretratoetan ematen digun bizitza xalo eta bukoliko horretan, bai eta Donostiako Konjunto Barroko deritzan gazte «amateur» taldeak ema-ten digun mundu joana baina atsegin horretan. Pozgarri zait kultur-ager-pen hauetara biltzen den gazte jendea ikustea.

Neguko arratsaldeetan, hasi da gure herriko jendea elkarren artean bil-tzen, elkar ikusteko mintzatzeko eta ikasteko noski. Hori egia dela, esan zidan Montes Iturriozek; guti direla ordea, nahiz eta gero eta gehiago izan.

Ricardo Toja-ren paisaje «gaudineskoak» ikusten ari ginelarik, arrazoi zuela pentsatzen nuen, guti batzuek erakutsi ohi dietela gehienei, irakaste eta ikaste arazo hori lineala baino dialektikoago bada ere. Horrela, bada, M. Purificación Herreros bilbotararen erakusketan anitz gauza ikasi ge-nuen bakardadeaz, saminez, ezkontzaz, erlijioaz eta politikaz; baina, hark ez dakien beste zenbait gauza, irakatsiko genioke guk.

Horregatik atsegin zait neguko arratsaldeetan bakar bakarrik ibilaldirxo bat ezin, eta lehenik topatzen duen adiskidearekin mintzatzea. Horrega-tik atsegin zait eskapateetan ageri diren euskal liburu berriak eurita-koaren azpitik ikustea eta Lete, Begiarmen, Uztapide eta Laboa aurkitzea. Osteratxo bat egitea oso laket zait, baina are laketago, ibiliz gainera, zertxobait ikastea.

EDORTA KORTADI

BAIONATIK DEIA

Badu jadanik ia uerte bat, emazte talde bat elkartzen ga-rela Baionan. Ikusirik euskal talde edo oldetan emazte gutti edo batere ez direla, edo direlarik ere beren iritzia ez dela inoiz agertzen, lan egin nahi dugu emaztearen askatasunari buruz euskal gizartean.

Jadanik agertarazi ditugu elkarrekin egindako lanak, eta antolatzen dugu emazteen liburu erakusketa bat.

AURTENGO OTSAILAREN 8tik 5e1ra arte ZABAL LIBURU-TEGIAN.

52, PANNECAU karrikan. BAIONA

Denak gonbitatzen zaituztegu.

Talde hortako bat edo beste izango da 18tik 20 ordura arte egunero. Bozik elkarrekin mintza gaitzek bakoitzaren esperentziaz, elkar lanaz, bai eta beste talde batzuk sor ote litezkeen ere, ideia desberdinak ikertuz aurreratuko garela-koan.

Etor denak:

AURTENGO OTSAILAREN 8tik 15era arte ZABAL liburu-tegira.

EUSKAL EMAZTE TALDE BAT

IPAR EUSKAL HERRIKO BERRIAK

I

EUSKAL EMAZTE TALDE BATEN ERAKUSKETA

Orain dela zenbait hilabete, euskal emazte batzuek talde bat osatu zuten. Egun, emakumearen askatasunaz asko hitzegiten da, Ipar Ameriketara eta Europa Mendebaldean batipat.

Emakumeek gizonaren menpean ez dute bizi nahi. Kondairan zehar, eta kondaira aurreko gizaldietan ere, emakumea gizonarengandik bereizita zen agian. Hots, erlijioa dela, lan motak direla sexua dela, adina dela eta abar, gizarte era bakoitzak bereizkuntza gogorak egin izan ditu betidanik. Gure gizaldian, beste bereizkuntza nagusien artean, sexuaren bereizkuntzaz kontzientzia berri bat sortu da. Bereizkuntza oro ondo egin da neurri batetan: nork uka dezake gizon eta emakumeen arteko fisiko bereizkuntza, adibidez? Beste neurri batetan, ordea, nahiz eta bereizkuntza bat naturaz egin egon, hortaz gero egin den bereizkuntza soziala erraz puska daitekeena da, zeren gizarteak antolatzen duena gizarte berak bazter dezake berriro.

Zer dagoen ongi eta zer ez esatea baino burrukaren oinarriak ezagutzen salatzea beharrezkoagoa da. Anitz, gauza burruka medio dela, onatzen ematen ditugu. Dena dela, burruka dagoen neurrian gizarte baten aurrerapen gerta daitekeela esan dezakegu. Baina, burruka nola egin?

Euskal Emazte Talde honek zenbait bide badu bere burrukarako. Horietarikoa bat heuren gorabeheren egoeraz jendea jabetaraztera zuzendua da. Horretarako, hain xuxen, hil honen zortzian has eta hamabostera arte Baionako Zaball liburategian erakusketa bat antolatu dute. Erakusketan, nola Frantziako eta Espainiako Erresumetan hala Euskal Herrian, egun, emakume eta gizonen arteko bereizkuntza soziala dela eta, idatzi diren liburuen berri emango da.

Gure Herrian gai honetaz liburutik idatzi ote da? Guk dakigunez ez. Halere, indar berriak piztu direnez, laster, guk ere, fruitu berriak jasoko ditugu.

Frantziako Erresumako emakumeak lan asko egiten ari dira, zenbait artez geroztik. Bere ekintza oro arras politikaturik da, eta hala behar ere ezer egin nahi bada. Liburuei dagokienez, Emakumei Buruzko argitaldi berri bat bada Parisen tinkatua ("Editions Des Femmes").

2

"GUK" ETA "JAI-ALAI" ("El Fuego") Taldeak Bizkor Ari

Hil honen hamabostean, eta gaueko bederatzietan, Donapaleun kantaldi bat eratu da. Parte hartuko dute ondoko abeslariak: Larramendi eta Etxalde, eta "Guk" taldeak.

"Guk" taldeak "Laborari Kanta" saio bikaina emango du. Eta gaurdainokoa emandakoez aparte, beste zortzi, astean behin, Zuberoa eta Nafarroa Behereko herrixketan egingo ditu.

"Jai-Alai" ("El Fuego") taldeak, Ihauteak direla eta, kantaldi bat montatu du Donibane Lohitzunen. Gaueko bederatzietan hasiko da eta goizalderarte ez da amaituko. Kantaldi hau jan, edari eta dantza bitarteko direla, ospatuko da. Ikastolaren laguntzarako emango dute beren saioa.

Aurrera po bezate bai iparraldeko bai hegoaldeko abeslari guztiek. Eta gure herriek ere abeslari eta talde hauei dei egin diezaketela beren jaialdiak osatzeko mementuetan. Horrela, bide batez, gauza asko egingo dugu, gauza asko egin behar diren premian bai gaude!

3

"ETORKI" (9) ALDIZKARIA

Berriki argitaratua da "Etorki" (9) aldizkaria. Baionako Mende Berrik antolatzen du eta Ipar Euskal Herriko lizeotako (edo institutotako) mutil-neska gazteentzako egina da.

Euskaraz eta frantsesez idatzirik ageri da, frantsesez euskaraz baino gehiago. Aldizkari honen irakurleak ere frantsesez euskaraz baino trebeago bai dira.

Euskal kontzientzia zabal dadila leku eta neurri guztietan. Herria era askotan osatzen da eta beste hainbestetan landua izan behar du.

Zorionak "Etorki" aldizkariaren egileei eta irakurle guztiei. Gero eta areago bizkor dezatela "Etorki"-ren ekintza ederra.

4

IPARRALDEKO ALDIZKARI EZAGUN BAT BERRIZ ERE PLAZARA JALGI DA

Frantziako ministroak debekatuz gero, urte bat igaro ondoren berriz ere kanpora itzuli da. 327 garren zenbakia nekez atera da baina atera da hilero!

Lehen debekatua izan zena orain onartua izan da. Bitartean, Frantziako Erresuman Pompidou lehendakaria hil da eta lehendakari berri Giscard jauna hautatu izan da. Pompidouren gobernoan parte hartu zuten eta, orain, berak moldatutako bat zuzentzen du. Giscard jaunaren gidaritzapean, delako aldizkaria berriz irten da kanpora. Beste gauza gehiago ere nahi genituzke kanpoan ikus. Ahalgo ote da? Lehen ere, aurretik egindako lanari esker lortu dugu zenbat libertate. Berriz ere, gure lanari eta burrukari esker gehiago lortu ahal izango dira. Noski, garai batzuetan fruitu ugariago ikusi da beste batzuetan baino!

URZOLA

RIKARDO

OPTIKA ETA FOTOGRAFIA

Begietarako kristal bigun eta irmoak
Bataurreko galgatuak
Eguzkitarako bataurrekoak
Prismatikoak
Eztaietarako eta egun haundietarako argazkiak
Margoetako argazkiak
Argazki zaleentzat
Fotokopiak
Kale Nagusian, 12

TOLOSAN

BERGIARMEN-EN

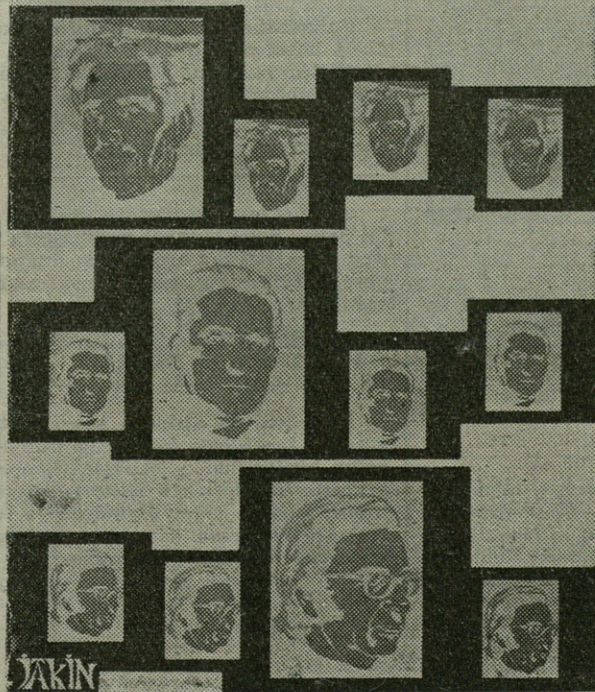
« SEI IDAZLE PLAZARA »

Liburuaren inguruan (I)

SEI IDAZLE PLAZARA

1. Mitxelena, Aresti, Larresoro

Begiarmen

JAKINEK ohiturik gauza liburu bikainak irakurtzera, eta pozik hasi nintzen liburu hau ere irakurtzen. Gainera aintzin oharrean honako hauek irakurtzeak: «Zer nahi duen liburu honek? Gure herrian ideien mundua nola dabilen ikusi. Xede hau du batez ere... Liburu honek kritikagile izan nahi du. Ideiak kritikatzeko dira, eta ez da kritikatzeko, dagoena lurperatzeko, dagoenetik hobeagotuz joateko baizik», zerbait sakon eta jakingarria ikastera prestatzen zuen ene gogo. Izan ere, asmoak ezin hobeak eta bikainak agertzen bai ditu egileak hitzaurre honetan.

Bainan esana ez da izana beti, eta baieztatu egin behar dagoenetik hobetuz joateko, dagoena ondo aztertu ote den. Hementxe dago kakoa. Liburu honen lehen parteari atxikiz ene kritika, zenbait puntu aztertuko dut luze eta zabal.

Lehen parte hau Luis Mitxelenari eskeinia dator eta bertan Begiarmen-ek Mitxelenaren Idazlan Hautatuak, eta Zenbait Hitzaldi liburuen kritika egiten du. Kritika honen zenbait pasarteri Mitxelena berak erantzun dio urtariraren 15.º Anaitasuna aldizkarian. Nere aldetik beste zenbait punturen erantzuna emango dut hemen.

Honako metodoa hontaz baliatzen da Begiarmen bere kritika egiteko: lehen aipaturiko liburu hoi zenbait esaldi hartu eta kritika egin. Denok dakigu metodo hau oso arriskutsua dela. Hala ere har liteke metodo hau behar bada, benetan idazlearen testu-inguru osoa ondo ulertu bada, eta kasu honetan noski ez dela arriskutsua, hain arriskutsua behintzat. Bainan hemen dago nere kritikaren muina. Nere iritziz ez du Begiarmen-ek ondo eta egoki hartu Luis Mitxelenaren liburuen testu-inguru osoa, eta horregatik hanka-sartze handiak egin ditu. Banator lehen bai lehen ene iritzia hau zertan finkatzen den adieraztera.

Lehen oharra 19garren orrian arkitzen dudana pasarte bati zor diot. Pasarte hau «Euskara nola salba eta zergatik» izenburuko kapituluari dator, eta honela dio

bertan egileak: «Biderik? Ez, ez da biderik ematen, ez da plangintza konkreturik proposatzen. Hagi askotatik ekin behar zaion lana dela esatera mugatzen da. Biderik proposatzen ez badu ere, badirudi poetengan baduela sinesmen eta itxaropenik: «Olerkariak egin beharra erakutsi digute eta bai aurrera ere... erakutsiko» (MIH 39). Poetan eskuetan bakarrik balego gure euskararen argi urdina, ai zeinen ederki gu! Beharrezko ditugu poetak, bai, beharrezko urrutira ikusten duten horiek... baina ez horregatik aski gure izpirituen askatasun osorako...».

Harriturik irakurri nuen pasarte, hau, izan ere ez bai nuen uste orain artean behintzat Mitxelena hain tontua zenik poetengan bakarrik uzteko euskeraren salbamena, eta horregatik hori irakurri eta berehala Idazlan Hautatuak liburu hartu nuen eskuetan, 39garren orri hortan. Eta honelaxe irakurri nuen Begiarmen-ek jasotako esaldiaren segida-segida: «Olerkariak egin beharra erakutsi digute eta bai aurrera ere... erakutsiko. Amesgileak nahiko ez direla... eguneroko zeregina noiz eta nola egin behar den erakutsiko diguten GIZON BURUTSUAK behar ditugu (letra handiak nik jarriak dira). Eta beste guztion gain eta edozer baino gehiago, entzule eta irakurleen lana dugu beharrezko...».

Beraz Luis Mitxelenak aipatzen du bideren bat, eta gainera ez du poetengan uzten lan osoa, gizon burutsuengan ere bai baizik. Ikusten denez, mesede txikia egiten dio egitari Begiarmen-ek pasarte honetan.

19garren orritik 21garren orrira gatz eta hemen «1960.Euskara nola bilakatu kulturadun» izenburuko bigarren kapituluari gaude-Mitxelenak bere «Asaba Zaharren Baratz» idazlanean belaundi kritikari baten sorreraz esaten zituenak gogoratzen ditu egileak. Honela dio Begiarmen-ek Mitxelenaren idazlan hori aipatuz: «Gazteak kritika-zaleak agertu zaizkigu eta ni ere bat natorkie horretan. Kritika honek amorratua baino amorratuagoa izanik ere, ez du jaioterri-maitasuna desegingo, ez baita hau geure buruari diogun maitasun hilezko eta eten-ezinen ondorena eta eraskina baizik (MIH.68) Testu honetan ikus daitekeenez dio Begiarmen-ek, alde batetik, egoera kontrajarrien balantza gazte eta zaharren arteko gorabehera kausitzen du Mitxelenak eta bestetik, berriz, kritika honen mugida norberaren oinetan finkatzen du azken finean, hots, norberaren bizi nahian. Badirudi herri-arazoa hor gizartearen baino gehiago pertsonen individual mailako zera subjektibuan-edo atzematen duela. Ikuspuntu honetan, Mitxelena hurbilago ikusten dugu Max Weber batenganadik, esaterako, Emile Durkheimengandik baino...».

Berriz ere harritutik geratu nintzen, izan ere Begiarmen lagunak testu-inguru guztik kanpo ateratzen bait dira berriro ere. Luis Mitxelenak «Aasaba Zaharren Baratz» idazlan honen hasieran honela dio: «Oraingo euskal literaturari begiratu nahi nioke soil-soilik, erabat eta gaingiroki». Eta horrelaxe idazten du lan honetan literaturaren inguruko zenbait ideia ere aztertuz. Bainan nik dakidanez lan honetan Mitxelenak ez du herri-arazoaren azterketa oso bat egin nahi. Horregatik oso ximplea iruditzen zait egilearen ohar hori: «herri-arazoa hor gizartearen baino gehiago pertsonen individual mailako zera subjektiboan... «Mitxelenak esaldi hori beste zerbaiten inguruan idazten du, eta ez herri-arazoaren azterketa zehatz bat egin nahirik. Orduan zaila da eta oker bidetik doan gauza da egin nahi izan ez duen zerbaitetik kritikatzeko. Hori alde batetik. Bestetik, berriz, ez dut uste Mitxelenaren esaldi honatik konklusio hori ateratu litekeenik, ez bait du esaten jaioterri-maitasuna pertsona-individual mailan geratzen denik, sentimendu subjektibo eta individual huts bat denik. Hori egileak bere kaxkotik ateratzen duen zerbait dela iruditzen zait, izan ere Mitxelena gizon azkartzat bait daukat nik, eta uste dut ondo dakiela, argi pixkat duten gizon guztiek bezala, geure burua er ez dela indibidue hutsa, gizartekoa ere bai baizik. Argi ikusten da gainera Mitxelenaren idazlan osoan eta Begiarmen-ek hor eman duen esaldian ere bai nere iritziz, jaioterri-maitasun hori ez de la sentimendu individual bat, euskaldun guziona «patrimonia» baizik. Beraz jaioterri-maitasun hori, geure buruari diogun maitasun hilezkoaren ondorena dena, gizarteko harreman objektibo edo erreala ere bada. Gai honek, agian, lan luzeago bat eskatzen du, bainan oraingoz hemen utziko dut; bestela luzeegi joko bait luke aldizkari batentzat.

IÑAKI ZUBIZARRETA

YOGUR

GURELESA

GOGOZKOENA

BURUNTZA AZPIAN EDO DENA ANKAZ GORAKO LURRALDEA

Igande aratsaldean, autobus bat hartu eta ikastolako 25 neska mutilekin Urnietaratu ginenean, ez genekien gauza haundirik. Antzerkiaren izena, 14-16 urtetako neska mutilek antzeztua zela, eta Lurdes Iriondok parte haundia izan zuela. Gero euskal mundu zabal bat agurtu ahal izan genuen «Eliz ondo» aretoko ateetan. Kanpotik etorriak asko eta asko.

Xabier Leteri zergatik ote zen halako erantzun bikaina galdetu ginenean, horrelakorik ez zuela inoiz ikusi izan esan zigun. Eta ZERUKO ARGIA honetan publizitatea egiteak duen garrantzia eta bere arrastakadaz aritu zitzaigun. Eta ez du arrazoin faltarik.

Diogun, hasteko, joan ginen guziak oso pozik geratu ginela eman ziguten saioaz. Haur eta irakasle, denon gustokoa izan zen antzerkia.

«Buruntza azpian edo dena ankaz gorako lurraldea» antzerkia Lurdes Iriondorena da eta «KIMU» sailean eman dizkigun antzerkien arrastoa jarraitzen du. Neska mutilek egina eta haiek egitekoa. Baina honako antzerki honek beste heldutasun bat zuen eta zailagoa zen teknikaz: Eszenifikazioa, gailaren egitura hautsia, jende multzo haundien jokatzera (25 bat aktorek parte hartu zuen, eta une asko eta luzeak izan ziren denek batera jokatu behar izan zutenekoak), aktore gazteek antzerkiari eman diezaioketen heldutasun faltaren itxura... eragozpen guzi hauek gaingitu behar izan zituen Lurdesek eta goazen harira.

Eszenifikazioari gagozkiorik, elementa oso ximpleak erabiltzen dituzte. Bi mural eta mahain bat. Nahikoak dira giroa lortzeko. Baina eszenifikazioari elementorik inportantea argia da. Ifernua adierazteko edo leze-zuloaren atea adierazteko erabiltzen den argi jokoak ematen dio antzerkiari, gaiari giroa.

Badakit elemento hoiek errazak direla, baina unea, giroa, «climax» lortzerakoan erabiltzen jakin behar den elementoa da. Eta Buruntza azpian, Urnietan, ongi ikasi dute

argia erabiltzen. Xabier Leteren eskua ikusten da. Argiaren jokoak hain onak direlarik, magnetofonoarena, argiarekin batera, ez da txarragoa. Behar bada, uneraren batean ez da magnetofonoa argiaren parean egon, baina hau errez konpon daitekeen arazoa da.

Aktoreen lanari buruz, lehen ere aipatu dut masen jokoa (Deabrua eta bere gortea, izpirituak, Buruntza azpian bizi direnen taldea...) eta masa guzien bat bateko lana jotzen dut garrantzitsuenetzat. Era honetan, konjueroaren inguruko giroa, obraren azken zatian azaltzen dena heldua deritzait. Zein zoragarri Marigorri bere dantza sorgintzuan! Banakako lanari buruz, ezin zaie 14-16 urtetako neska mutilei gehiegi eskatu baina Lurdesek asko eskatu die. Hor dago, behintzat, ondoren xalagarria. Juanagorriren lana betetzen duen mutila (16 urte?) zoragarria, gure herritako antzerki taldeetan ikusten dugun helduenen parekoa. 12 urteko bi neska koskorak, neskamea, sorginen koroa, Basajauna, Marigorriren konjuero dantza Juanagorriren parean jartzen ditut. Bada bat edo beste hotzegi aritzen dena, papera betetzen ari dela nabarmentzen zaiona, baina hau guttienekoa. Saio gehiago behar lukete horiek.

Lan haundira behartu dira Lurdes eta gainuntzekoak eta lan horren ordain izan ziren gure txaloak. Hala ere, gazte hoiek behar dute, merezi dute herriz herri jardutea. Ongi merezia dute, eta merezi du Buruntza azpiko gertaera harrigarriak kontatzen dizkigun obrak ere. Bertan azaltzen den kritika finak (letearra esango nuke) lasaitasunaren atea irekitzen bai dizkigu. «San Policarpo, ora pro nobis» batzuk ez die inori kalterik egingo. Ezta Meltzora eta bere neskamearen arteko eztabaidak ere. Dinamika osatu, heldu batean doa Lurdes Iriondoren lana. Ez da gezurra bera dugula Euskal Herrian literaturako balorerik apartena.

Anjel Lertxundi

ETXKO-ANDRE: IRAUN ARAZI ZURE
ARROPEI ONOKO JABOI ONEKIN:

JABON LAGARTO

Zure garbiketa makinaz egiten ba'ezu
ATOMIZADO LAGARTO — jaboia erabilli beti
Eskuz ba'zabiltz, LAGARTO — jaboia bear dezu erosi

JABON LAGARTO, garbiketarako jaboia bakarra
Etxeko-andrearentzat neskamerik egokiena.

JABON LAGARTO!

OSASUNAZ ETA BESTEZ

GURE «BIZIOAK»

Ez dakit zein drogaren kontra ibiliko diren, tabakoaren eta alkohola-ren propaganda egiten diguten horiek. Nikotina eta alkohola toxikoak ez balira bezala; dependentziarik sortuko ez balute bezala.

«SENDAGAIEN» BESTE SAIHETSA

Optalidona, Melabona, Veramona, Cibalgina eta beste hainbat gripe-a aurkako eta mina aurkako, nahi bezala saltzen dituzte laborategiek. Errua hauena, farmazeutikoen, sendagileena, kontsumitzaileena ala guztiona den erabakitzea, ez dagokit niri. Sendagai horiek, erabiltzen diren bezala erabilia, kaltegarri izan badaitezke, badugu motiborik informazioa eskatzeko.

Guttiagotatik ireki zen kontaktoko betaurrekoen hauzia: gidaritza optikologoi, optikoei ala optometrei ote zegokieneko hauzia. Hura ordea itxian gertatu zen, nahiz eta inplikatuak ugari izan. Oraingo hau irekian nahi genuke. Ukango ahal dugu Nuklearrarenean baino zori hobetiki!

GAIXOTASUN «LOTSAGARRIAK» UGALTZEN...

Gaixotasun benerekoak antibiotiko hutsez izkutarazteko itxaropenak. duela hogeitaz urte galdu ziren; baina ez da hargatik kanpaina higieneko-rik egiten, hartueman sexualak blenorragia, sifilia eta abarretatik babesteko. Bienbitartean, ugaltzen ari dira gaixotasun horiek.

IONESKO-REN HASERREA

Eugene Ionesko haserre agertzen zaigu, nork jaio, nork bizi eta nork hil behar duen erabaki nahiz, joera asko dabilela ta. Eugenesiaz, eutanasi-az eta genetikaz arduratzen direnon «zientifikotasunak», ez dio nonbait gure izatearen sustraiak hauen esku uzteko haina garrantzia ematen. Zergaitik ote?

HAUZI LABAINA HAUXE!

Suizidioa eta etsipena oso elkarturik agerrarazi dizkigu S. Agustinez gerozko tradizioak. Biolatuak izan ez zitezen, beren buruaz beste egiten zuten birjina haien jokabidea konpreniezina gertatzen da irizpide honen arabera. Eta Elizaren Historian gertatu da honelakorik. Eta gertatu da, aitortza baten bidez burkideak ez salatzearen, bere buruaz beste egitea ere. Eta ezin esan jokabideak etsipenez hartuak izan direnik. Edo konde-nagarriak direnik, beste gabe.

XIXANGREA

EUSKALDUNAK AFRIKARA

Hamar laguneko talde txiki bezain animotsu bat Afrikara bidean zaigu lerro hau argitaratu orduko.

Giputz-bizkai-nafarrak dira. Hamar guztiz, esan bezala, eta pare bat hilabete Mali Errepublikan delakoara hainbat azterketa eta ikerlan egin asmoz doazkigu.

● Mali Errepublika Sahara basamortuaren hegi aldean dugu. Mauritania eta Argeliaren hego aldean hain zuzen, eta Guinea, Volta Garaia eta Niger-en iparrean, beraz. Berrogeita hemezortzi Euskal Herri haina da (1.201.625 km²), bost miloi inguru biztanle, % 80 arrantzale, nekazari eta artzain direlarik.

Politikaz —teoriaz bederen— erabateko demokrazia da. Gutienik zortzi etnia desberdinek osatzen dute Mali nazioa. Estatu hizkuntza frantsesa, herri hizkuntza, aldiz, «mande» delakoa, arabe eta bereber mintzo denik bada ere. Erlijioaz % 60 musulman dira, % 35 animista eta % 5 kristau.

● Gure euskal talde hau ipar aldera abiatzeko asmotan joan zaigu. Lehorten handiko lurraldeetara, Sael deitu eskualdera batipat «teule» etnia edo leinua aztertzekotan.

Espedizioa ez doakigu talde bateratu bezala, hainbat sail berezitan banatua baizik, nor bere gaiaren arabera.

Sail bat zoologiaz arituko da, ornitologiaz batez ere. Sail honetako zenbaitek Pirinioetako putzei («buitreak» alegia) buruzko tesina bat egiten dihardu, eta asmoa hango eta hemengo egoera aztertu eta gonbaratzea litzateke.

Beste sail bat, berriz, medikuntzan saiatuko da, metabolismoaren eragin eta aldakuntzak, umeengan bereziki, istudiatuz.

Bada etnografiak (oihagintza, zeramika, esku-lanez) eta etnologia (sozial harremanak, familia mota, jerarkia zentzua) aztertuko duenik ere, lehen esan bezala, «teule» deritzan herriari atxikia batipat.

Azken batez, eskalatzaile zenbait ere badoa, «Tximist»eko espedizioa- rekin Everest-era joan zen Felipe Uriarte tarteko, eta asmoa hango zenbait gailurretara igotzea da. Mali Errepublikan ez da tontor handirik, baina bai, ordea, erabat luzeak eta guztiz ebakiak. Herri mitologia oso jorria da tontor hoitaz, eta hainbat mitok gailurretan hilobiak daudela sinestarazten du. Azterketa honetaz muntatua da beraz eskalada, eta, ez, igo igotze aldera soil soilik.

● Espedizioa «Land-Rover»etan atera da Donostiatik, eta era horretan abaiatuko da, Gibraltartetik zehar, Sahara barrenerraino.

Apal asko, presupuesto laburrez, batera gehiegikeriarik gabe prestatua da osteria hau. Laguntza txiki asko jaso dute, dirutan baino behar gehiago izan duten janari, lanabes eta materialetan. Diru etxeren batek edo bestek ere lagundu bide die.

Bi hilabete azkar pasatzen dira gero, eta maiatzaren lehenengoetarako hemen izango ditugu berriro ere. Aztergai eta ondorio ugari ekartzea agindu digute. Orduan izango da, segurutik, berri interesgarri honi ez-palak ateratzeko garaia.

L. A. A.

Eibarko «Armeria Eskola»ko

ikaste oien elkarte-
aren 25 urbetetzea

Eibarko Armeria Eskolako Ikasle-oien Elkarteak sortu zeneko hogei-ta bost urte hurrena dela eta, zenbait hitzaldi, ikastaro eta saio berezi eratzeko da urte guztian zehar. Hona, oraingo, otsailko programa:

HITZALDIA SAILA

Otsailaren 10ean, Luis Olarra Ugartemendia, «Gaur eguneko Espainiako ekonomi egoeraz eta 1975. urteko abiaduraz» mintzatuko da.

Otsailaren 13an, Alberto Abad Gonzalez-ek, Bizkai Bankuetekeko Produktzio eta Abiadura Bulegoko Zuzendariak, «Industri-entrepresa txiki eta erdikoaren finantziak 1975. urtean» aztertuko du.

Hilaren 14ean, Ignazio Buska Iru- si ekonomilariak, «Boltsa eragina Espainian. Entrepresa-gizonari dagozkiokeen ondorioak» delako gai-az hitzegingo du.

18an, azkenik, Donostiako E.S.T.E. deritzan eskolako irakasle talde batek, jendaurreko elkarrizketa bat moldatuko du «Zuzendarien Hezibideaz».

Hitzaldiok Armeria Eskolan izango dira, iluntzeko 7,30etan.

DAMASKINADU ERAKUSKETA

Otsailaren 17tik Martxoaren 1go- ra, arteko bi asten barruan, Damaskinadu Erakusketa bat eratuko da Donosti-Aurrezki-Kutxaren gela- tan. Berrogeita bost pieza berezi eta aparta azalduko diran baita ka- talogo bat argitaratu eman ere.

Honako erakusketa hau Eibarko grabatzaile ospetsu bezain eze- z- gunaren omenetan burutua da. Da- maskinadu eskulangintza (eta ho- nen inguruan sortarazten diren ha- inbat lan mota, «burilla» etab.) gal- tzen ari da Eibarren. Bertako es- kola bat ere izan da, baina sale- rosketa eragingo zuen antolamen- durik ez da sekula sortu. Eibarrek egin eta Toledok saldu.

Erakusketa honek eguerdi eta iluntzez, egunero iraungo du zaba- lik.

IKASLEEN ARTEKOAK

Otsailaren 22an, Arraten, ikasle izandakoen arteko Pitxoi-Tiro Txapelketa eratuko da, eta gauetan, berriz, berbera Jaialai Dantzatokia.

Otsailaren 23an, Urteroko Biltzar Nagusia eta anaitasunezko bazka- ria. Egun honetan urrezko ikurrina erantsiko zaie orain dela berrogei- ta hamar urte Armeria Eskolan ber- tan ikasketak amaitu zituzten ha- mabost ikasle-oiel.

Otsailaren 18tik 23ra, Postetako seilatzea hogeita bost urte hurren- honen oroigarri izango da, eta Ar- meria Eskolan bertan egingo.

URTE SANTUA

BARKA ESKE

Egunkariak, aldizkariak, legegizonak, gotzaiak, pregondegietan diren tza askatasun eske ari dira.

Honela dio El Ciervo-k: «Askotan eskatu da azken hilabete hauetan presondegietan direnentzat «amnistia». Gero eta garbiago ikusten dira egiaz adiskidatzeak dituen eskakizunak. Bakeak egiteko eragozpen haundia da politiazko arrazoiengatik batzuk askatasunik gabe edukitzea. Zenbait erakundek oso benetan hartu du arazo hau... 160.000 firma «amnistia» eskatuz biltzea ez da berriketa.

«Ez da erraza izan «Justitia et Pax», «Zuzena eta Bakea» deritzan batzordearen lana...

«Gotzai Elkarteak ere «amnstiaren» aldeko ekin-tza honi laguntzea erabaki zuen azkeneko batzarre nagusian. Halere ohi duen azkarkeriazko eta kontuzko hitzez egin du... Askatasunez urri diren guztientzat «errukizko ekin-tza zabala» har dezala eskatu dio Gobernuari.

Gotzaien erabaki honen eta erabaki neurtu honen alde ateratzen zaigu «Vida Nueva».

«Politikan sartu direla, gaztakeriaren babesle direla, gaztakeriaren babes-

le direla eta anarkista edo marxistekin tratuan hasi direla esanaz erasoko die gotzaiak batzuek...

«Beste zenbaitek, berriz, epel, geldo eta beldurti batzuk direla esanaz salatu-tuko ditu. Gotzaiak «indulto» hitza erabili dute, eta ez «amnistia»...

Jasaten ari den zigorra kentzea eskatzen du «indultoak». «Amnstiak», berriz, okertzat jo zitzaion egintza bera ahazturik geratu dadila eskatzen du.

«El Ciervo»-k dioenez, Abogaduen zenbait elkar-te, «Amnesty International»-en eskariak eta beste erakunde asko batu da «Justitia et Pax»-en ekin-tza honekin...

«Gizarte zuzenago eta askatuago baten alde beharrezkoa zaigun adiskidatzearen katea maila bat besterik ez da «amnistia» ekin-tza hau...».

«Entzuna izan dadila eske hau. Ikusten diren fruituak eman ditzala adiskidatze honek. Zauri asko sendatuko litzateke. Elkar bizitzak ez luke ezereen arriskurik izango», esaten dugu guk ere «Vida Nueva»-rekin batera.

M. A.

Ireki berria den Ate Santuan otoitzean

BAKARKAKO HASERREAK

Adiskidetzaren Urtea deritza aurtengo Urte Santuari.

Haserre diren bi etsai adiskidatu ohi dira. Eztabaida, hauzi eta haserre batean inork ez du arrazoi osorik izaten. Bi alderdiek izen ohi dute errua. Eguneroko elkarbizitzan honelako gorabehera asko gertatu ohi da.

Norberekoieria, itsumena, sentikortasuna eta abar izan ohi dira bihurri hauen sustrai. Denborak, apaltasunak eta maitasunak gozatzen eta sendatzen ditu zauri hauek.

Apaltasunerako eta maitasunerako deia egiten zaigu, beraz, Urte Santu honetan. Badugu horretarako premiarik. Susmo eta irudipen txarrak, itsukeriak, norke-riak, eztenkadak, huskeriak, minberatasunak eta erneazioak alde batera utzi beharrean gara.

GIZARTEKO HASERREAK

Baina zenbait hauzi eta haserre gizarteko molde eta erakundeetan du sustraia. Bitan zatitua da gure gizartea. Zapalduen eta zapaltzaileen artean zatiturik dago. Bi alderdi hoiek nola adiskida? Zapaltzaileak, zapaltzeari uko egin diezaiola, beste biderik ez da.

Ez dio egingo, ordea. Hor dago koska. Nori egiten zaio, beraz, adiskida dadin deia? Azpian dagoenari? Zertarako? Elizan, zapaltzailearekin batera bake-bakean «Aita Gurea» esan dezan? Mezatan ondoan duen zapaltzaileari «Bakea zuri» esanaz bostekoa luza diezaiola? Gaienez daukanari ken dadila gainetik oihu egiteko eskubidea ere ukatu behar ahal zaio azpikoari?

Eta azpikoari azpitik atera dadin ahaleginak egiteko eskubidea aitortzen badiogu gainera gainetik kendu arte adiskida ote daitezke? Bi talde daude borrokan. Gudu horretan sartu gabe ez daiteke inor munduan bizi, ez gizonik, ez kristaurik, ez elkarterik, ez erakunderik.

ELIZA GIZARTE HASERREAN

Eliza, erakunde ere denez, borroka horren zipriti-nez zikindurik da. Ez diezaioke inolaz ere ihesegin saltsa horri. Eta hementxe dago, hain zuzen ere, Elizaren barruko tirabira gehienek oinarria.

Zenbait ez da ohartzen edo ez du ohartu nahi gizartean dagoen zapalketaz. Zenbaitek munduko gizonentzat utzi nahi luke saltsa hori guztia eta kristauei Jainkoari hurbil dakikizkiola dei egiten die. Mundualdi labur honen ondoren betirako zeru edo baten jabe izango direla otoitz eginaz eta sakramentuak hartuaz eta oraingo ezin, atsekabe eta ezbeharrak ondo eramanaz irakasten die. Teologia honen irakatsiari azkeneraino jarraituz gurutzaren eta sufrimentuaren pozean bizitzen irakatsi behar zaio jendeari. Orain, zenbat eta min eta oinaze gehiago, gero orduan eta poz eta zorion gehiago.

Mistika gogortxo, noski. Oso eroa ez den guztiak mina kentzen eginahalak egiten bait ditu. Minez dagoenak berehalaxe jotzen du botikatara eta sendagile-tara. Bihotzik duen elizgizonak ere behartsuarentzat limosna eskatzen dio aberatsari. Aberatsak ere pozik luzatzen dio eskupekoa behartsuarentzat.

Askok behartsu direlako dira batzuk aberats, ordea. Banaka batzuk aberats diruz, indarrez, agintez. Beste gehienak behartsu.

Zer egin behar du Elizak? Sufrimentuaren mistikaz jendea mozortu? Limosnaz sufrimentuak arindu? Besterik gabe aberatsari eta zapaltzaileari laguntzen ari da. Behartsua behartsu, eta zapaldua zapaldu, izan dadin ahaleginak egiten ari da.

Ala erabat behartsuaren eta zapalduaren aldetik jartzen da aberatsari eta zapaltzaileari gerra egiteko? Elizak, erakunde bezala, bere hitzetan eta irakatsietan, behintzat, behartsuaren eta zapalduaren alde jarri nahi bat azaltzen digu.

Durus est hic sermo iruditzen zaie gainean daudenei. Eliza gozoagoa eta Jainkoaz kezkatuagoa ezagutu zuten. Behartsu bizi diren kristau eta elizgizon batzuei ere Eliza, Jainkoaz ahazturik, gizonengana gehiegi makurtu ote den deritzate. Erraz ikusten dute ifernuko deabrua munduko saltsa hoietan. Munduko nahas-mahas horren gainean ezin dute Jainkoaren Izpiriturik ikusi.

ELIZTARARK HASERRE

Eliza ere bitan zatiturik da, gizartea bezalaxe. Hobe to esan, eliztarrok gara bitan zatiturik. Eliza, erakunde bezala, hitzak aparte, ekin-tzan, indardunen aldetik bait da. Jakina, Elizaren hitzak oraindik indar haundia du zenbait lekutan, horregatik mintzen zaizkio bere lagunak.

Zer egin behar du Elizak erakunde bezala?

Zuzengabekeriak salatzei ekin dio azken urteotan. Eta zuzengabekeria hoiek salatzei duen eskubideari heltzen dio goiko bere lagunak erasoa datorkionean. Elkarri arramazka batzuk egiten dizkiote, baina berehalaxe adiskidatzen dira.

Zuzengabekeria hori salatzen duen apaiza eta zuzengabekeria hori zuzendu nahi duen kristaua ibili ohi dira gaizki. Jakina ezin esango dugu gotzaiak apaiz eta kristau hoien alde hitza ateratzen ez dutenik. Hori, ordea, ezer ez eta festa gertatzen da, ahuntzaren gauerdiko eztula bezalatsu. Arramazkatxo batzuk eta kito.

Gizarteko hauzi-mauziak Ebanjelioko argiz argitzeko apaizek duten eskubideaz mintzatuko dira gotzaiak, bakarka eta denak batera, behin eta berriz. Garbi hitzegingo digute kristauek mundugintzan duten egitekoaz. Eta berriro apaizek eta kristauek jasango dute erasoa. Eteten ez den soka da hori.

Gizonak bere iritziak agertzeko eta kidekoekin biltzeko eta elkartzeko duen eskubideaz mintzatuko dira gotzaiak. Beste inori ez eta apaizei aitortuko ote zaie, bada, gizarteko hauzi-mauziez iritzia agertzeko eskubidea?

BI BIDE

Gotzaiak ez dute beste biderik, edo sokari eten arte tira, lehenbait lehen eten dadin edo eskubideei uko egin eta eskubidegabekoak bezala jokatu. Eliza erakunde beste inor ez bezala dabil. Beste inori aitortzen ez zaizkion eskubideak aitortzen zaizkio. Gotzaiak hitzegiteko, biltzeko eta elkartzeko eskubidea dute.

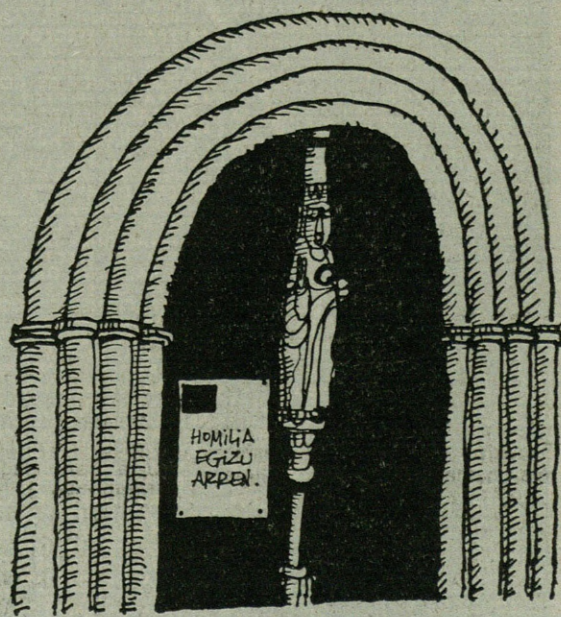
Agian, eskubide hoiei uko egin eta isileko lanari eta borrokari heldu beharko liekete.

HALARE

Baina behartsuen aldeko taldeak eta bideak bat baino gehiago izan daitezke. Eliztar bakoitzak bere gogoko talde eta bideak hartuko lituzke. Zaturik dira, beraz, behartsuen aldeko kristauak ere.

Zer eskatzen digu Urte Santuak? Zertan adiskidatu behar dugu kristauok? Zertan bat izan behar dugu? Zeren truke adiskidatu behar dugu?

IRAOLA

ERAMAN-EKARRI'ra

AGENCIA

Transportes A L E

EUSKAL IRRATSaiOAK

ERRI GUZTIRAKO

Urrutizkiñak: 421869 - 427726

Iparraguirre. 8 DONOSTIA

Donosti-Currerki-Kutxa

EUSKAL IRRATI
SAIOAK

Banen baneko azikal
Ongarri ta abonoak
Belar Zuloak
Erosi edo berritzeko diru
aurreratzea
Baserri, lur-tresnak ta abar
Torelavega'ko Perira Joan
etorriak

Baserriaren alde

AT-DECORACION

Bengoetxea, 3 - Tel. 429282 - Donostia

ERAKUSKETA

ARGAZKI APAINGARRIAK

ARTURO

Gaia: itsasoa
Otsailaren 15etik aurrera

Ostatu, jatetxe, eritegi, ikastetxe,
etxe eta noranahirako egokiak

Laster berriz:
Baserriak
Gipuzkoako bazterrak
Euskal jokuak

abadiño

BASERRITARRAK BATZOR- DE BAT ERATU

Nekazaria, nekazaritza, baserri-tarra... nahiko aipatuak egun, jende askoren artean; beren arazoak ere ez daude aipatzeko; bai, nire ustez gehiegitan aipatuak. Arazo horiei erabaki bat ematera dihardutenak ez hainbeste zoritxarrez. Hasi telebistatik eta goiko agitariengandik eta badakigu zer laguntza duten nekazariak aipamenen araberak.

Baserritarra nahiko kezkatu-
dabil azken aldi honetan; denok
dakigun bezala laguntza etorri zaie;
esnea garestitu da; baina gorakun-
tza hau orain dela lau urte gutxi-
izan bazen, orain biziadua % 100
ez bada ere, zerbait gutxi xeago igo
da; orduan, non daude abantail-
eta laguntzak?

Abadiñoako baserritarrak ere egoera hau ikusirik kezkatuak daude eta berauei erabaki bat emateko ustez Urtarrilaren 26an herriko baserritarrok batu ziren batzarre batetan, tartean abokatu gazte bat zutelarik; nahiko arduratua berau baserri eta baserritarren prolemaz; gehienbat berau zen batzarrenen zuzendari. Batzarre honen helburua batzorde bat eratu, bai baserritarren arazak apur bat ikusi eta estudiatzu haien erabaki bat ematen arduratzeko; baita ere baserritar bakoitzaren guretzat duz edo denon beharri izan orokorrak goiko agintarienganaino eramateko, eskabideok egiteko.

Batzarre honek nahiko arrera
ona ukan zuen, Hogei-hogeita ha-
mar lagun batu ziren, batez ere,
gazteen planteamentuak ziren ge-
hienak eta era horretara ikusten
da badarogela etorkizun baten itxa-
ropena, nahiz eta nere iritiz gau-
zak buelta haundia eman behar
duten. Beste gauza bat ere egia

da dagoen arteko ekintzaz baka-
rrik eman diezaiokegu buelta. Gel-
dirik gauden artean besteren ba-
tzuek emango diote; bai, alderdi
bat erretzean bestera buelta, beste
alderdia ere erre dakion.

DANTZARI TALDEAK

Dantzarietz zer pasatzen den, ia nun dauden garai hartan hain gogotsu eta ekintzaile ziarduten dantzari, dantzari txiki eta arduradunak; zeren, orain nozbait dantziariak jarri nahi izaten badira jaietan eta horrela, kanpotik ekarri behar izaten ditugu. Galdera hauk egitea askoz errazagoa da talde hauei esku bat botatzea eta bere barnean dituzten arazoei erabakia ematen ahalegintzea baino. Hauek ez dira txikiak eta gutxi izaten da talde ekintzan; zoritxarrez edo zorionez esperientziak hola frogatu digu.

Egia da Abadiñoako dantzari taldeak krisis baten arkitzen direla, beste edozein taldek edukitzen dituen bezala, baina esan genazeke taldea berez, ez dagoela geldik; dantzan dela urte bete inguru azaldu ez badira ere eta momentu horiek beste arazo batzuk erabakitzen pasatu baditu, jakin dudanez hasiak dira taldeak dantzan salatzen eta eraberritzen ere. Orain neska talde bat hasi da salatzen; hauek umeak baino handixeagoak dira.

Helburua: Berauk ikasi ondoren,
bakoitza beste ume talde batekin
lan egiteko. Ez da txarto. Aurrera.
SAIBIKO ARTZAIA

lezo

ANDREDONA AGATA

Aspaldian ohi ez bezala, bularrak moztu zizkieten martiriak koplarririk franko izan du gure artean. Ikas-

tolako hurrek, irakasleen zuzendaritzapean eta Allerruko txistularien laguntzarekin, helduagook alde batera utzitako ohitura berpiztu nahi izan dute. Hor ibili zen, kaletan zehar kopia kantari, talde eder bat. Kopia berririk gutxi entzun zen, baina piskanaka hasi behar. Zorionak. Hurrengoan, gehiago eta hobeto, noski.

HITZALDIAK

Sikologia gaitzat harturik, hiru hitzaldi eta mahai inguruko elkar-irizketa bat izatekoak dira Lezoko Ikastolan. Lehenengoa otsailaren 11an J.A. Etxezarretak hiru urte ar- teko haurrei buruz. Bigarrena otsai- laren 18an izango da eta hiru eta sei urte bitarteko haurrei buruz, J.M. Satrustegik. Hitzaldietatik az- kena otsailaren 25ean sei urtetik gorako haurrei buruz, P. Aierbek.

Bukaera ezin hobea emateko, hiru hizlarien mahai inguruko elkar-
rriketa, martxoaren 4ean.

Bai hitzaldiak eta bai mahai ingurukoa, arratsaldeko 8etan izango dira Ikastolako geletan. Batez ere Ikastolako haurren gurasoei eskaintzen bazaie ere, herritar guzientzat egoki direnez, zabalik daude.

Jakingo denez, azken ikasturtean, sikologo hauek egin zuten, Gipuzkoako Ikastolen Federazioak eskatutik, Gipuzkoako ikastoletako haurren jakite maila aztertzeo lana.

azkoitia

GURE BIDEAK

Hilabete bi izanen dira, gure bide nagusia (Azpeitia aldetik, Zumarraruntz doana) konpontzen ihardunak direla. Denbora luzean zuloz josirik egon zenez, pozik iku-

si genuen berritzea. Baina oso poz
laburra izan dugu, ze, dagoeneko
bi zulo handi nabari ditugu Pro-
fesional Eskola aurrean. Azaletik
eginiko konponketaren ondorena,
gauzak lehenean jarraitzea bait da.

ETXAGINTZA

Azken urteotan, hainbat eta hainbat etxe bizitza berri egin dira gure herrian. Batzuk toki eta egitura egokian, beste zenbait ez hain leku egokitan.

Begira, ez da oso jakituna izan behar kontu hauetaz oharatzeko. Adioidez (Miserikordio baratzak), zen lurraldeetan jasotzen hasiak diren etxeak, inguru hura zeharo itxusi utziko du. Batetik ibaiaren ertzean jaso diguten pareta zatar hori eta bestetik biderei kendu dioten zatia ikusirik, halakoxe itto-men bat nabaritzen da paraje hartan. Duela hilabete batzuk, Oteiza irudigile ospetsua, zeharo txundituta gelditu zen, alderdi hura ikusi zuenean, eta, benetan, ez zuen arrazoi faltarik.

Azkoitiarrok gauza hauetaz,

agian, konturatzen gara. Zergatik
ez dugu bada hitzik ateratzen? Is-
lik egon ohi gara beti, eta bitar-
tean, atsedeen leku izan bide diren
tokietan etxe eta lantokiak erai-
kitzen ari zaizkigu. Izan ere inte-
res batzuk jokoan dauden bitar-
tean...

GALDERAK

Dakigunez herriko ikastolak 520 laguntzaile ditu. Ba, taldea ngartzea ez litzateke batere gaizki etorriko. Hamar mila biztanle dituen herri batentzat, 520 laguntzaile gutti xamar ote diren susmoa dugu.

Zer egin da urte bitan jaso den "INTERPUEBLOS" pelota sariketako miloi erdiarekin? Gure uste-tan, Herriko-etxekook herritarrot, honez gero hartuak dituzuen erabakiak azaltzeko ordua baduzue.

Noizkorako —beste herri askotan dauden bezala— gure kaleetako izenen plakak, gutxienez bi hizkuntzatan?

TXINPARTAK

NORK KUKURRUKU

OLLARRAK

OLLOTEGIAN?

..Ez. FAGOR'ok

sukaldian

[illegible]

**Bankaetxe
on batek arazo
asko koponduko
dizkizu.**

**Zenbat eta
eskurago orduan
eta errezago.**

Banco Guipuzcoano

**gertuan daukazu,
zure zerbitzuan prest
eta gogotsu.**

markina

NON GAGOZ BA?

Geure etxean bertan, norbaiten erruz, erdal-giroa nagusitzen de-nean, ori esan oi dogu euskaldunok: «non gagoz, ba?».

Nik ere, burutik kendu ezifinik darabiliz galdera au. Gertaera bi aipatuko ditut bakarrik.

—Kristauon Batasun Astea ospatzen zela eta, itzaldi bat eta «Oriental» erara emondako meza bat iratallia, garri ziren gure parrokiak. Itzaldia, katoliko eta protestanteek alkarrenganatz emon dituen urratsak aztertzeko zen. Izlarria, euskaldun teologikari bat zen, baiña itzaldia erdal-gilarri bat zen. Zergaitik? Teologia sakon ori euskeraz azaltzeko izlarria gauza ez zelako? Parrokiako arduradunek orrela egitea eskatu deusela? Batek badaki zergaitik. Baiña euskaldunoi, joko irabazi egiten deuskue geure errian bertan. «Erdaldunak ere badagoz ta». Bigunkei aau, beti izan jaku kaltegarri.

«Oriental» erara emon den meza ori ere, erdera utsez izan da, baiña ori beste kontu bat da; ordu orretan beste igandeetan emoten den meza ere, erdalduentzat izaten da ta. Ala ere euskaldun erdalduak asko joaten dira meza orretara...

—Bigarren gertaerak zartada go-gorraga emon deusku. Lekeitioko ITSAS SOINUA taldea datorren larunbatean, otsailaren 8an, jaialdi bat emoteko da Markiñako Karmeldarren elizan. Ormetan ezarri diren paper goitik beera erdaraz agertu dira. Itsas Soinua ala Musica del Mar? Izena besterik ez zen agertzen euskeraz. Non bizi gara, ba? Geure ondoan ezarritako paperak kendu eta apurtu ondoren urrutizkiñez dei garratz bat egin deusegu arduradunei. Ezjakinean edo konturatu barik egin dabela eta parka eske erantzun deusku, eta zuzenduko dabela akats ori. Ala izan bedi...

ZERUTXU ALKARTEAREN BATZARREA

Alkarte onek bere batzarre nagusia ospatu dau. Igazko gora-beerak bazkideei azaldu eta batzordea barrizatzeke izaten da batzarre au. Otsailaren 2an amaika t'erdietan ospatu zen. ZERUTXUKO ildakoen alde ikastolan bertan meza emonaz asi zen. Gero, aurreko batzarreko erabakiak, diru gora-beerak, eta aurreko urteko ekintzak aztertu ziren. Alkarte onen ekintzak, onek izan dira gitxi gora beera: —Ikastolan egindako koponketa batzuk.

—Eratu diren itzaldi eta jaialdiak. Itzaldiak, bi bakarrik eratu dira. Juan Mari Torrealdaik, emonak biak. Beré aldian Z. A. ra emengo albisteak ez ziren bialdu eta esan bearra dogu au: izlarria oso ondo prestatuturik etorri zela. Bere gaia, euskera idatziaren gaur eguneko kultura mailla, sakonki eta argi azaldu eban. Entzuleen aldetik erantzun obarik merezi eban, naiz eta gazte talde polita batu aste bietan.

—Ikastolarako arau barriak jarri. Leen, ikastola eta andereñoetzat, arauetan ez zen idatzita ezer. Alkartearantz bakarrik. Utsune ori bete da, eta denek onartu dabe, bai andereñoek eta bai bazkideek. Beste barik, ordubatat ere ia baziren baiña, amaiketako bat alkarrekin egin eta amaitu zen urteko batzarrea.

SANTA AGEDA

Talde askok urten dabe, umeenak batez ere. Markiñakoak, aurtan «Kili-kili» ren alde batu dabe. Beste asmoren batzuk ere badagozela, uste dot, txikien artean: eurentzat euskal libururen batzuk erosteko asmoa edo... EGUNEROKO GAUZAK eta GURE PIZTITXOEN ARTEAN ditue gogozkoenak.

Santa Agedaz ari garenez, au esan bear dogu: Markiñako Karmeldar batek, A. Joxe Domingo Ugartetxeak, ainbat armonizatze eder egin ditu erri kanta ospetsu onen apaingarri. Abots bitara, irutara, lautara... gizon-abotsentzat, tipleentzat, tiple eta gizon abotsentzat, txistuz eta auspoz lagundu-86 urteek ikildu barik, liburuxka ta... nai den guztia. Orain, bere

polit bat osatu nai luke an eta emen dituen musika-papel guztio-kin. Orrez gainera, errian abesten diren Santa Ageda kopla zaarren bilduma bat egin eta liburuxka orretan argitaratzea da aren asmoa. Albiste au irakurten dozuen guztioi deitzen deusuet, zeuen errietan abesten diren, edo eta jakin dagizuezan beste batzuk leenbait leen Markiñako Karmeldarren komentura A. Joxe Domingo Ugartetxearen izenez bialdu dagizuezan. Eskerrik asko!

LUIS

azpeitia

JESUITINETAKO KULTUR ASTEA

Jesuitinetako ikastetxeak eta bertako ikasleen Guraso Elkartek, iragan Urtarilaren 27-tik 31 bitartean, kultur aste bat ospatu du. Gaiak eta hizlariak, honatx: hilaren 27an, kultur asteari hasera emanaz, «Iraurgiko Kondairaz», delako Anatsan hau mintzatu zen. 28an J.M. Lekuona, Euskal Herriko erlijioaz. 29an, Linazasoro, «Euskal Baserriaz» aritu. 30an, Aita Santi Onaindia, «Euskal Literaturaz». Eta 31an, gazteria pittin bat alaitze aldera edo, Benito Lertxundi, «Euskal Kantaz».

Guraso Elkartek eta Ikastetxe honek, gisa honetarik ekintzan, lehenbiziko aldia zuen. Gure aldetik beldur gabe aurrera egin dezaten erregutzen diegu. Entzulegoaren erantzun arretatsua ikusirik; beste baterako proposamenak, sortuko zitzaizkiotela uste dugu.

Astealdi honen inguruan, ene baitan sortu zaizkidan gogoetaz, azterketa bat egiteko asmoa neukan; baina hara: ikasleen artetik osaturiko talde batek, argitara deza-dan erregutuaz, txosten bat eskuz esku eman didate. Nire ordez, horretara, gazteok mintzatuko dira. Honatx, berauek idatzi duten txostena. Nik, bakar bakarrik, S/Z-ren, aditzaren eta deklinabidearen huts fimiñoak zuzentzea besterik egin gabe.

EUSKAL KULTUR ASTEA

Hitzaldi hauek aprobetxatuz, gazte batzuen iritziak azaltzea nahi genuke. Lehenengo, zorianak opatu beharrean gaude lekaime eta bere ikastetxeko Guraso Elkarteari, kultur aste honen antolaketagatik. Ez da ohitura ikastetxeak honelako lanetan ikustea, eta asko poztan gara, zeren beste eskolak ere bide hau segitzeko adibidea bait dute. Ia bada, beste eskoletako arduradunak animatzen diren.

Beste arrazoi bat ere badugu, aste honi garrantzia emateko: Urola bailaran, lehenengo aldia dela uste dugu, ikastetxe bat, honelako bideari lotzen zaiola.

Eta honen ondoren, burutapenak azaltzera abiatzen gara: Aurrenengo argibidea astearen funtzioaz izango da. Ikastetxetan, denok iger-tzen dugu hutsune bat: euskeraren, euskal kulturaren eta Euskal Herriko problematikaren hutsunea. Eta Honetaz konturaturik, arazoa konpontzeko, kultur aste hau, gauza txikia eta motza da. Hasiera bat bezala ondo dago, baina helburuak luzeagoak eta sakonagoak izan behar dute. Euskal problemaren barruan, iraupen bat eman behar zaio aste honi. Iraupen eta sokotze honen arrazoiak ikusteko, ez da gehiegiz pentsatu behar, baina bada helizagari bat: Euskal herriak, euskeraz egiten duen jendearen araber, Azpeitia lehenengo mailan dagoela aitortu dezakegu. Horregatik, sakontze hori, Euskal Herri mailan, urrats bat izango da.

Ondo iruditzen zaigu, kultur aste bat herri osoarentzat antolatzea; baina lan sakonena eta indartsuena, Euskal aldetik begiratuaz, eskola barruaren egin behar da. Pentsatu ahal dute Jesuitinetako lekaimeak eta bertako Guraso Elkartek, eskola barrura begira, Euskal kulturari iraupen bat ematea?

Euskal literaturaz, edo historiak, klase batzuek edo horrelako zerbait, ipintzea, pentsatu ahal dute? Baina gure kezka hauek, ez dira Jesuitinetako ikastetxe honentzak bakarrik; berdin berdin lotzen dira, Institutuarekin eta Eskola Profesio-

nalarekin ere. Ordea, ikastetxe honek (Jesuitinak) badu berezitasun bat: bertako neskek, ia denak erderazaleak ditugu, eta beste eskoletan baino porzentaje aski haundiagoz, erdaraz mintzantzen dira.

Gazteon eta ikasle on partehartzeari buruz, beste argibide bat eman beharra dago. Esku-programetan ikusi dugunez, antolatzaileak, ikastetxea eta beronen Guraso Elkartea izan ditugu. Zergatik ez dira gogoan izan ikastetxe honetako gazteen asmoak?

Eta hau guztia azalduaz, «agua-fiestas» batzuek izatea, ez genuke nahi; zenbait proposamen egitea baizik.

Ikasleok, lekaimeak eta gurasoak, denok elkaturik lan egin beharra daukagu, bestela ez da lortuko buruan dugun benetako Euskal Herri-rik.

Gazteok, prets gaitzue. Hau denok dakizue. Helburua lortzeko bide bakarra: denon partehartzetetik doa.

Horra nik ere, gazte hauen eskuetarik hartu dudana eginbidea bete. Beste batetaz, luzeago eta sakonago mintzatzea deliberatu dut.

ANATSAN

eibar

INTXIXU

Orain aste bi antzerki gai ikutzean, Oiarzungo Intxixu taldea aipatu zan. Garai ontan Euskal herriak duan euskerazko antzerki talde guztietako bat, ez bada bakarra, izango da ta orretaz gainera, bere lan egiteko eragatik berri eta interesgarrienetakoa.

«Orria 778» Xubereko «pastoral» tankerako antzerkia antzeztu zuten Eskola Armeriako aretoan. Aretoa, erdia baino zerbait geiago bete zan bakarrik, jende asko etxean gelditu bait zan ezer ez ulertzeko beldurrez. Zorionez beste berriz ez da berdin gertatuko, oraingoan, guziak jakinean bait daude erabili zuten euskera oso erraz ulertzekoa izan zala.

Orria 778 pastoral tankerakoa izanik dantza ta abestiak ere izan zituan antzerkiak. Onetarako, Argiako txirulari ta soinu jotzaile bat etorri ziran beren musika tresnaz, antzerki zaar tradizioaletik artutako adierazpen plastikoak era berri batez moldatzera.

Talde onen izate ta lan egiteko eraz burutapen bat egiteko, ara emen sarreran eman zituzten orri-aldeetan agertzen diran zati batzuek:

«Guk, hain zuzen, euskaldun obra orijinalak aukeratu ditugu orain arte. Baiña jakina den bezela, ez edozein teatro; gai eta molde aldetatik gure asmoak eta ikusleen egarria kunpli eta bete lezazken ideien teatro berri bat baizik... eta horretarako, oraingoan, kontakari edo historia zaharretatik hartutakoko gertakizun eta pasarteak moldatzen salatu gera. Gure gaurko zenbait egoeraren ispillu izanaz, betekizun erakustaila eta eraginkor bat kunpli dezaten; ikuslea pentsatzera eta juzgatzera bultzatzea deza-ten».

SANTA AGEDA

Santa Ageda bezpera eltzean, lau talde irten ziran erriko kaleetatik zear «Santa Agedaren goralpenak euskeraz abestera».

Dakizuten bezela talde auek elburu desberdinetarako eskatu zuten diru laguntza, ori bai, denak egite on ta goragarrietarako. Ikastolako gurasoak ikastolaren alde, Deportibokoak hospitalekoen alde, beste talde batzuek ezbear aundietan aurkitzen diran erriko semeen alde... baina eztabaida ez da onetan. Abestera irten baino leenago kaleen banaketa ez egitearren toki batzuetatik bi bider igaro ziran eta beste batzuetatik bein ere ez.

Eztabaida onek, ikusten dan bezela, erabaki erraza du. Ea bein edo bein alkatzen geran danok batean zerbait aurrera eramateko.

IKASTOLA

Ikastolak urtean bein izaten duan BATZAR NAGUSIA igaro zan leen-

go ileko 28an Karmeldarretan. Bertan urtean zear egin diran egiteak argitaratu ziran. Gela eta mobiliario berria, Ikasle ta irakasleen zenbaketa, testo berriak... batzorde aurkezpena: nortzuk osatzen duten eta zein eratan berrituko dan urtero, «Iturburu» kooperatiba ta urteko kontu garbiketa eta kuotak ikutuz beste gauza batzuen artean.

Ikastolako batzordeak naiko buruaste izaten du diru kontuan. Olentzero eta Santa Agedako abesbatzak batutakoa eta beste bide batzuen bitartez eltzen dana ez da aski. Orregatik, laguntza ematera eskeini ziranei, beren eskeintzarekin ez aaztutzeko eskatu zaie Batzar Nagusi ontan, baita nai duten arpidedunei kotuak jasotzeko eskeintza ere egin zaie.

Izan gaitzen esku zabalak.

Odile Kruzeta

mutriku

AGATE DEUNAREN ESKEA

Agate Deunaren bezperan beti bezin alaitsu eta umore onez aterazenGoiz eko Izarrako abestalde, abesti-sorta ederrak abestuz Azpillaga eta «Okelar» bertsolariak koplari zituztelarik.

Agintarien baimenarekin Agate Done izenean, Euskal oitura zaarrai jarraituz gatorkizu gaur eskean.

Agate Deunen aurreguna da ta lagun dela pakea, gazte sail onek iriki nai du maitasunaren atea.

Nere koplaxo onen ordañez eskupeko bat mesedez, erriko ikastolaren alde jauna, geuretzat ezer ez.

Lan gabe diren langille batzuk badira gure artean, oientzat ere eskupeko bat Jainkoaren izenean.

Pobrearentzat erruki ona billatu degu non dagon, zuen emaitza ongarri zaigu eskerrikasko ta gabon.

Bertso ederrik entzun genuen, Agate Deunaren bizitza gogoraziaz, eta beste zenbait bertso xeble, etxeko jaun eta andre, seme-alabei, apaiz, tabernari edo aurrez-aurre egokitzen ziren neska polit edo muti zaarrei zuzenduaz. Eutsi oitura zaarrai!

DEBAKO «GOAZ» TALDEA MUTRIKUN

Ona emen Debako «GOAZ» antzerki talde bikaina, oraindik-orain sortu berria. Garai bateko TENERen aldrako antzezleriak trebeak baziran ere, oraingo gazteak ez dira motelagoak. Talde bikaina osatzen dute, ongi tajutua. Gazte auek prestu daude, euskal kultura bideari jarraituaz, eusko antzerki bidez erri-erri lan egiteko, ikastolaren alde edo beaeren arkitzen diranei lagundu aal izateko. Txalogarria benetan talde onek bere bizkar artu duen ardura. Ikaspide ederra «GOAZ» taldearena! Jaraai orrelaxe.

Aurrez iragarririk zegoen bezela, Otsailaren 7an, larunbatez, Mutrikuo EDERRENA aretoan, egundo-

ko jaialdi ederra eskeini zigan Debartar antzezleri gazteak, Piarres Larzabalén lau ekitaldiko «SENPEREN GERTATUA» aurkezturik. Antzerki polita, guziak errex ulertu dezaketen euskera garbian egiña.

Bere gaia, nere idaz-lan batean azaldu bezela, nolabaiteko gertakari bati lotua dago, krimen bat bitarteko dela. Gai aukerakoa, oso atsegiña.

Antzezleriari buruz, antzez lagun-banaketa ongi begiz joak. Guziak ondo bainoob eto lan egin zuten, bakoitzak beren eginkizunak zuzen beteaz. Ongi azaldu zuten antzerkietarako duten trebetasuna beren egintza guzietan eta baita, bata-bestearen arteko elkar-izketa bizian ere. Garbi ikusten da zuzendari ona duteia.

Ona emen, bertan lan egin zuten antzezleriaren banaketa: GANIX, Guillermo Andonegi. ANTON, Luis Agirrezabala. LUIS, Kurutz Sorazu. ERRETOREA, Guillermo Urkiza. POLIZIA, Jesus Maria Ostolaza. GUARDIA, Pedro Mari Agirrezabala. TARTALET, Juan Jose Idiakez. KATXIN, Anton Mari Aristi. JUANA MARI, Maribel Iriondo. MARGO, Maite Arregi. MADDALEN, Arantza Sorazu. MANEX, Gotzon Egaña. SOINU-JOLEA, Jose Oinederra. BERTSO-LARIAK, Lazaro Astigarraga, Joxe Ramon Zulaika eta Joxe Mari Agirregabiria. Zuzendari Lukas Dorronsoro eta itz-emaille Martin Idiakez.

Antzerki on i, ikusle-entzuleak ikaragarritzko arrera ona egin zioten, antzezleri eta zuzendariak txalo bero ugari jasorik.

Gure aldetik ere, zorian-agurrik txalogarrienak Debako «GOAZ» taldeko antzezleri jatorrei, eta bereziki bertako zuzendari diren Lukas Dorronsoro eta Martin Idiakezi.

ANDONEGI-tar Z.

zaldibia

ARAZOAK

Aspaldian isil samarrik egon gera; ez zer esanik falta delako, baina nahi den guztia esaterik baahal da?

Herri hontako zenbait arazo eta egoera ukitu ditugu batzuetan; jaialdi, festa eta abar beste batzuetan.

Gaur langile batzuen egoera azalduko dizuegu. Abendua eta urtarilla nahiko gogorak izan dira leku guztietan. Are okerrago gertatu dira gure herriko zenbait langilerentzat.

Abenduko lan-uzteak direla eta hamazazpi lagun gelditu dira lanik gabe Zaldibian (Zaldibian lana egiten zutenak, denak ez baitira zaldibitarak).

Ez dugu egoera honen zergati-koaren azterketarik egingo, edo hobeto esanda, ez dugu hemen azalduko. Gertakizuna berez da nahiko estua eta larria.

Hor dago gertakizuna eta horren aurrean har dezala bakoitzak ahal duen posturarik jatorrena.

Bukatu baino lehen gauza bat: zerbait planteatzeko garaian begira eta azter dezagun problema alderdi guztietatik eta bere zabalatasun osoan, Zaldibi eta gainontze-koak langile eta Herri bezala aurrera egin nahi badugu.

GIRO

BLAS DE LEZO

ETXE ONTAN DAUZKAZU SAGARDO, ARDO GAIN-GAINEKOAK ETA EDARI GUZTITATIK

Blas de Lezo Kalea, 6
Iturritzkilgia: 41 20 65

DONOSTIA

ATE OPARIAK

GAI TA IRUDI POLITENAK

Victor Pradera, 2
(Esquina Zubieta)

DONOSTIA

Goiherri bailara industrigintza bidean

(VI)

Azken diagnosia

Goiherri bailarako sozio-ekonomiaz —Siadeco-ren lana laburtuz— eman ditugun bost artikuluetan, egundoko desoreka edo desekilibrio jorik dakusagu bailara.

Aldi berean, ordea, esan behar da, bailarak baduela gaitasunik, baduela ahalbiderik, bere burua eginaz joateko.

Azken bi artikuluetan alderdi biok emanen ditugu bildumaturik: A/ Goiherri bailararen desoreka handiak eta hauen sustraiak, eta B/ Goiherri bailararen gaitasunak.

A/ GOIHERRI BAILARAREN DESOREKA HANDIAK ETA HAUEN SUSTRAIAK

1. Sarrera.—Goiherri bailara desekilibrio handia ari da jasaiten sozio-ekonomi aldetik. Produzio indarrak motel eta oker hazi direlako, sozio-ekonomi aldetik egundoko ahulezia sortu da. Hau da: gizarte erlazioak oso kaxkar dira, esplotazio egoeran, desoreka handian.

Batetik, ekonomi egitura okerra da Goiherri, makurra, itxuragabea. Laborantzan, jende gehiegi da. Hori, bi aldetarik frogatu daiteke: erresuma aurreratuenean gonbaratuz, eta bertako laborantzaren kondizioak aztertuz. Esan nahi da, alegia, laborantzari bortizki loturiko ekonomia ez dela berez zentzurik gabea. Eta industrian ere jendetza handiegia dugu Goiherri. Eta hori guztia, zerbitzu sektorearen bizkar; ez bait da hazi sektore hau.

Bestetik, industri teknifikazio falta nabari da Goiherri. Enpresarioak eskulan merke baliatu dira dirutza errexik sakelaratzeko. Batez ere, 1950-1956 bitartean mauka ederrik eginik dute alderdi horretatik. Eta, jakina, hirugarren belaunaldiko industrian aurreratu eta teknika handikoren arrastorik ez da ageri.

Hirugarrenik, egundoko ekonomi anarkia nabari da, batere planifikatu gabea. Aristrain-i, adibidez, buruak eman diola halako lantegi hori hor eraikitzea, eta hor dago, bailarako senda ezineko minbizi. Halatan, industri hautaketa edo selektibitatek ez da egin batere. Hain zuzen, orain hamar urte, industri selektibitatez mintzatzea, arrazakeria zeken zen politiko agintari mailan: imigrazioari eta ekonomiarik frena botatzea, eta beste batzuentzat, beren burua ezkeriar aurrerakoi eta unibertsalista jotzen zuen zenbaitentzat, industri selektibitatea delako hori, ekonomi mailako malthusianismoa zen. Gaurregun, aldiz, nornahik ezagutzen du, Gipuzkoako industriak kualifikazio handieneko industria behar lukeela izan; horretan bait datza gipuzkoarren etorkizuna. Baina, horretarako pausorik ez da eman Goiherri.

Esango da, industri aurreratu, teknifikazio handiko industri mota eraikitzeak finantzaketa nork egin? Galdere berri bat eginez erantzungo diogu: Aristrain-ek, esaterako, ez ote du dirurik atera kualifikazio handiko industriarik muntatzeko? Eta CAF-ek, mende honen haseratik lanean ari delarik, zer egin du? Baina, hori guztia, otsoari arkumea bere ondoan adiskidekiro onar dezan eskatzea da, zeren badakigu, aipatu industri mota horiei eta antzekoei bost axola zaiela bailararen hazkundea.

Eta, azkenik, hirugarren sektorearen trakeskeria daukagu. Ez bait da hazi behar zukeen neurrian. Eta hazi denean ere, errentagarri diren ekonomi motako zerbitzuen neurrian hazi da bakarrik, eta sozial mailakoak erabat bazterreraz uzten zirelarik.

Bestalde, inbertsio publikorik ez da egin. Egin den gauza bakarra, Goiherri eskola izan da.

Jakina, beraz, desoreka honetan guztian erantzukizunik nagusia, aginte politikoarena izan da. Baina, ikus dezagun xehekiago, zein diren erantzukizun edo responsabilitate horiek. Lehenik, ekonomi desoreka aldetik, eta sozial desoreka aldetik, hurrena.

B/ GOIHERRI BAILARAKO EKONOMI DESOREKAREN RESPONTSABLE EDO ERANTZUKIZUNDUNAK

Goiherri jasaiten ari den desoreka izugarri honen kausak hiru aldeetatik datozela dakusagu: a) agintarien aldetik, b) enpresarioen aldetik, eta d) finantzetxeen aldetik.

a) Agintarien aldetik.—Lehen-lehenik, esan behar da, agintariak ez direla batere arduratu planifikazioaz. Orobat, beste akatsa daukagu alderdi horretatik: inbertsio publikorik ez dela egin.

Hain zuzen, hor daukagu karretera egitura lotsagarria. Trafikoa, nola pasadizukoa hala bertakoa, halako neurritan hazi delarik, ezer gutxitan hobeagotu bait da Goiherriko karretera sarea: Ordizia eta Beasainez kanpoko karretera kenduz gero, ezertan ez bait da hobeagotu.

Bestalde, ez garraio publikorik, ez baserri laguntzarik ez da egin. Eta sozial zerbitzu mailan, gaiso-segurantz aldetik, sendakuntza aldetik, eskola aldetik, jolasleku aldetik... bailara, bazterreraz utzitako ume zapuztua bezala ageri da.

Eta nolaz egokitu bailararen egoera laguntza publikorik gabe? Goiherri bailarak, ekonomi urkamendua jasaiten du haragi bizitan.

b) Enpresarioen aldetik.—Enpresa aldetik, teknologi atzerapena ageri da argi eta garbi. Enpresarioen kezka, teknologia gaurkotzea ez, baina eskulan merkea izan da: irabazpide errexa. Halatan, bailarako beharren neurriko teknologiarik ezezik, beren posibilitateen neurrikorik ere ez dute egin.

Bestalde, esan behar da, azken urtoetan, enplegutza berririk ez dutela sortu nahi izan. 1950-1965 bitartean eskulan merkea jo zuten bezalaxe, itolarrizko beldurra diote ondorenean langile berriak hartzeari. Halatan, enpresario beraiek dira konfliktu edo istilu sozialaren sortzaile: lehenik, beste kezkarik gabe, jendea samaldan ekar erazi bait dute, eta zenbait urteren buruan planto eginik, bertan behera utzi.

Gainera, teknologi falta hori, bailaran ikasten ari den jendearen kaltetan da; lanbide egokirik ez bait zaie eskaintzen eskola profesionaletik irtertzean.

Beste errua enpresario aldetik, inizatiba kaxkarrak eta dinamismorik eza izan da, eta da. Ikuspegi guztiz hertsu eta mugatuz jokatu izan bait dute: diru irabazi errex baten ikuspegi hutsez, etorkizuna batere kontuan harzeke. Jakina, etorkizun hori hain gorabeheratsu dakustelarik —erantzunen dizute—, ez dira ausartu lantegi berriak eraikitzeak dakarren arriskutan sartzea. Baina, horren erantzuna aski begibistan dago: epe laburrera ez, baina luzeagora begiratu gero, horrelako jokabidea heriotzerako jokabidea da, zeren enpresaren iraupena bera ipintzen bait da koloka: aurrera ez joatea heriotzerako txartela hartzea izaki.

d) Finantzetxeen aldetik.—Bailaran sorturiko dirua bertan inbestitu izan balitz, kapital publikoaren hurgunea betzeko kontrapisu ederra zitekeen. Esaterako, CAF mende honen haseratik sortua da. Atera dituen irabaziak, bailararen jasokunderako edo promoziorako erabili izan balitu, zer mailataraino ez ote zen gaurregun iritsia industri teknifikatu mailan? Hirugarren belaunaldiko industrigintza amets bat ez, baina errealtate bizi bizi bat zitekeen honez gero. Baina...

Gauza bera esan dezakegu bailarako finantzetxeetaz. Jendea dirua aurreratzen ari da. Urte batez, 556 miloi pezeta aurrerateraino. Diru aurreratu horren zati handia finantzetxeetara joan da. Zer egin dute hauek diru horretaz? Zatiren bat, besterik ez, bailaran bertan inbestitu izan balute, zuzenik aski bete zitekeen. Baina, finantzetxe bost axola zaie, bai zein industria eraiki bailaran, bai eta zein zerbitzu sortu. Hain kukurru-kalari aipatu ohi diren obra sozialak, hits huts gertatzen direla dakusagu. Hori da egia. Eta finantzetxeen artean datoz Aurrezki Kutxak ere.

Hitz batetan, beraz, bailaran egundoko kapital galtze edo ihesia nabari dugu. Kapital soziala metatu partez, bailarako hornidura egin partez, horra zer adukagun.

D/ GOIHERRI BAILARAKO SOZIAL DESOREKAREN ALDERDI NAGUSIENAK.

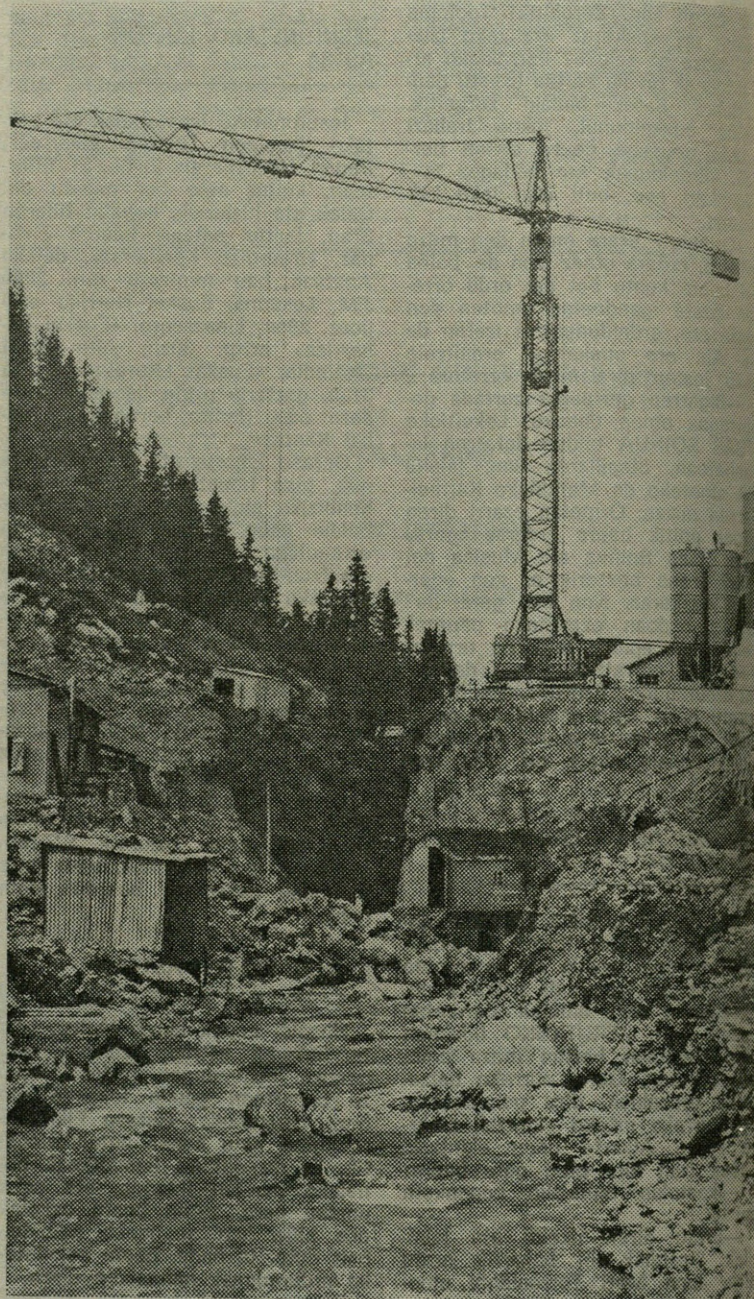
a) Sozio profesional egitura aldetik.—Egitura guztiz traketsa da Goiherri. Horren sustraiak enpresarioek hartu duten politikan datza: eskulan merkea jo bait dute itsu-itsuan; batez ere, 1950-1965 bitartean. Eskulan merkea, hots, kualifikatu gabea. Horrela, eskolarik gabeko jendea ugaltu da, eta bailarako sozio-profesional egitura beheratu egin da, eta trakestu. Lehengo egitura guztiz itxuragabetzen zelarik, gainera.

Horrekin loturik, beste kontradizio hau nabari da: gazteria profesio kualifikazio bila dabil eta teknika eza gutzia bila; bienbitartean, bailarako enpresek ez dute batere adurik gazteria horri etorkizun hurbilean dagokiokeen lanbide egokirik emateko. Halatan, bi aldetatik nabari zaie lantegiei desegokitasuna: kantidadetik: lanposturik ez sortzetik, eta kalitate aldetik: dauzkaten postuak ikasten ari diren gazteentzat egokiak ez izatetik.

b) Lanaldi iraupena.—Ordu normalez kanpo eta famili buruei bakarrik gagozkielarik, 16 mila ordu egin dira Goiherri. Hau da, 11 orduko lanaldiak egin dira batz bestek. Eta ondorioz, bakoitzaren lanaldia 8 orduetara mugatuz gero, lantegi berririk eraiki beharrik gabe, 2 mila lanpostu berri genituke esku artean. Hor ageri da langilea nola dagoen zepoan harrapatua. Zeren, batetik 8 orduko lanaz ezin bizi eta gainera mundu guztian lanaldia laburtzen ari dela ikusi, eta bestetik, bere seme-alabei lana kentzen ari dela ikusi. Langile horren amorrazioa axalekoa ezin izan.

Nagusiek, bai, mauka ederrik dute horretan. Lanaldian produziobide errexa bait dituzte ordu extra horiek, eta lan gutxi dutenean, iraun besterik ez.

Baina, bistan da, egoera guztiz artifiziala dela hori.

Zeren hipotekaturik bizi den langileak, ordu extrak kenduz gero, larri ikuriko du bere burua. Zeren erantsi behar da, kontsumo alderdiko zirikagailuak ezin handiago direla. Halatan ordu extrak ezinbesteko gertatzen zaizkio. Gainera, kostu eta irabazpide alde handiago egin da, langilearen kaltetan. Hain zuzen, kostu aldetik, 1955an 100 pezeta zena gaur 400 pezeta da, eta irabazpide aldetik, urte berean 100 pezeta zena gaur 200 pezeta da.

Goiherriko istilu eta zalaparten sustraiak bila dabilanarentzat, bada hor zer ikusia.

d) Gizarte zatiketa.—Bi alderdi nagusitatik ageri zaigu zatiketa honen sustraiak.

1) Diru desberdintasuna.—Irabazien geroz eta desberdinago dira. Goikoen eta behekoen arteko lezea sakonagitutuz doaz. Eta goikoak dira talde txikiak. Goikoek indar gehiago dute. Eta tentsio edo tirabirak handiagotuz doaz.

2) Sozio-kultur desberdintasuna.—Enpresarioek hartu duten politika dela bide kanpoko jende asko etorri da. Horiek beren kultura, beren ikuskera ekarri dute. Beste pentsabide bat dute. Horiek bertan txertatzea ez da hain gauza erreza.

Hor dago prolema. Horri ez ikusia egitea alferrezko gauza da. Gaineratiko trakeskerietan bezala, honetan ere ekinez eta buruz jokatu behar du Goiherriko jendeak. Zeren prolema hor egoteak ez du esan nahi halaberrezko gauzat hartu behar denik. Baina, hori hurrengoan ikusiko dugu zabalago: Goiherri bailarak sozial ekonomi trakeskeria edo desegokitasun horiei aurre emateko gaitasunik badu. Eta ongi agertua du hori, bai lantegi mailan bai herri mailan agertu duen kontzientzia bizi eta ekintzaz.